

Roosa Setälä

NUORTEN ÄLYLAITTEIDEN KÄYTTÖ LASTENSUOJELULAITOKSESSA POIKKEUKSELLISESSA MAAILMANTI- LANTEESSA

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Roosa Setälä
Työn nimi	Nuorten älylaitteiden käyttö lastensuojelulaitoksessa poikkeuksellisessa maailmantilanteessa
Toimeksiantaja	Anonymisoitu tilaaja
Vuosi	2023
Sivut	39 sivua, liitteitä 3 sivua
Työn ohjaaja	Laura Hokkanen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata lastensuojelun nuorten älylaitteiden käyttöä poikkeuksellisessa maailmantilanteessa, älylaitteiden rajaamista lastensuojelulaitoksessa sekä saada työntekijöiden näkemystä samoihin teemoihin liittyen. Tutkimuskysymysten avulla selvitettiin, miten lastensuojelun nuoret määrittelevät älylaitteiden roolin yleisesti elämässään ja toisaalta poikkeuksellisten maailmantilanteiden hetkellä ja millaisia haasteita ja mahdollisuuksia työntekijät näkevät nuorten älylaitteiden käytössä.

Poikkeukselliset maailmantilanteet, mitä käsitellään tässä opinnäytetyössä, ovat covid-19-pandemia, ilmastokriisi sekä Ukrainan sota. Ihmiset ovat joutuneet viime vuosien aikana elämään kriisistä kriisiin. Nuorten on pitänyt normaalin kasvamisen ja itsenäistymisen lisäksi käsitellä näitä kriisejä ja jatkuvat kriisit ovat vähentäneet joidenkin nuorten tulevaisuudenuskoa.

Aineisto kerättiin viideltä lastensuojelulaitoksessa asuvalta nuorelta sekä kolmelta työntekijältä. Aineiston keruumenetelmänä oli teemahaastattelu ja haastattelut toteutettiin kahdessa osassa. Haastatteluaineiston analysoinnissa hyödynnettiin sisällönanalyysiä. Lisäksi haastatteluiden teemoja hyödynnettiin analyysivaiheessa.

Opinnäytetyössä kuvataan haastattelu-teemojen mukaan niin nuorien kuin työntekijöiden vastauksia ja jokaisessa teemassa on vuorotellen nuorten ja työntekijöiden näkemyksiä. Teemoina toimivat some ja älylaitteet, rajoitukset, maailman uhkakuvat sekä huumori ja pandemia ilman puhelinta. Tuloksissa pääpaino on nuorten vastauksissa, työntekijöiden vastaukset tuovat joko tukea tai erilaista näkemystä nuorten vastauksiin.

Haastatellut nuoret selvästi elävät päivä kerrallaan eivätkä heidän mieltään paina asiat, jotka eivät suoraan kosketa heidän elämäänsä. He saattavat lukea uutisia uhkaavista maailmantilanteista, mutta eivät lähde varta vasten etsimään tietoa. Nuoret ovat paljon optimistisempia älylaitteiden käytöstä kuin työntekijät, ja nuorten oli hankala miettiä negatiivisia puolia, koska he eivät itse ole kokeneet mitään negatiivista. Tulokset kuitenkin kertovat vain yhden lastensuojelulaitoksen yksikön nuorten kokemuksista.

Asiasanat: älylaite, lastensuojelulaitos, covid-19, ilmastokriisi, sota

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Roosa Setälä
Thesis title	Use of smart devices by young people in a child welfare institution in an exceptionally global situation
Commissioned by	Anonymized commissioner
Time	2023
Pages	39 pages, 3 pages of appendices
Supervisor	Laura Hokkanen

ABSTRACT

The use of smart devices has become even more common in recent years, and with the help of smart devices we can quickly get information about, for example, what is happening in the world. Young people have had to live from crisis to crisis. In addition to normal growing up and becoming independent, young people have had to deal with these crises, and the continuous crises have decreased some young people's faith in the future.

The climate crisis has been known for years, in 2020 there was a Covid-19 pandemic, which effects of we could assess years later, and the latest big crisis was the war in Ukraine. The child welfare institution as an environment is particularly interesting in terms of young people's use of smart devices and reporting in exceptional situations. The objective of the thesis was to explore the use of smart devices by young people in child welfare institution in an exceptionally global situation, the restriction of smart devices in the institution, and the employees' point of view regarding these themes.

The study was qualitative, five young people and three employees were interviewed. The data was collected by using theme interviews and interpreted by content analysis. The results were divided into four areas: social media and smart devices, restriction, world threats and humor and the pandemic without a phone.

The interviewed young people clearly live one day at a time and their minds are not weighed down by things that do not directly affect their lives. They may read news about threatening world situations, but they do not search for information on their own. Young people are much more optimistic about the use of smart devices than employees, and it was difficult for the youngsters to think about the negative aspects, since they have not experienced anything negative themselves. The child welfare institutions are regulated by law, and thus, it is more difficult to restrict a young person's use of a smart device there than at home.

Keywords: smart device, child welfare institution, covid-19, climate emergency, war

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAA	6
2.1	Nuorten digitaalinen arki	6
2.2	Älylaitteet mahdollistajana	7
2.3	Älylaitteisiin liitetyt ongelmat	9
2.4	Lastensuojeluasiakkaiden älylaitteiden käyttöön liittyvät rajoitukset	11
3	ÄLYLAITTEET KRIISITILANTEISSA.....	12
3.1	Covid-19-pandemia, ilmastokriisi ja Ukrainan sota	12
3.2	Yhteydenpito ja yhteisöllisyys kriisissä	14
3.3	Tiedon välittäminen ja tiedonähy kriisiaikana	15
3.4	Resilienssi kriisissä.....	16
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄ JA AINEISTON ANALYYSITAPA	17
4.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	17
4.2	Tutkimuskysymykset.....	18
4.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	19
4.4	Aineiston analyysimenetelmä	21
5	ÄLYLAITTEET POIKKEUKSELLISESSA MAAILMANTILANTEESSA	21
5.1	Some ja älylaitteet	21
5.2	Rajoitukset.....	25
5.3	Maailman uhkakuvat.....	27
5.4	Huumori ja pandemia ilman puhelinta.....	30
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelurunko nuoret

Liite 2. Teemahaastattelurunko työntekijät

1 JOHDANTO

Huomasin, että koronan aikana tuli käytettyä älylaitteita enemmän kuin ennen. Omasta kokemuksesta aloin miettimään, että haluaisin kuulla nuorten kokemuksia asiasta ja tutkia asiaa erilaisesta näkökulmasta eli lastensuojelulaitoksen asiakkaana olevista nuorista. Koronapandemia, ilmastonmuutos ja sota ovat ajankohtaisia asioita, jotka huolettavat kaikkia, mutta erityisesti nuoria tulevaisuuden kannalta.

Opinnäytetyön kohteena on lastensuojelussa asuvien nuorten kokemukset älylaitteista ja niiden käytöstä sekä poikkeuksellisen maailmantilanteen tuoma informaatiotulva. Lastensuojelulaitoksissa nuorten elämä on muutenkin hyvin rajoitettua, joten kiinnostus tutkia juuri jo muutenkin rajoitetussa ympäristössä asuvien älylaitteiden käyttöä heräsi nopeasti. Lastensuojeluksikoita on erityyppisiä ja kaikkia ohjailee laki, mutta on myös yksikkökohtaisia toimintatapoja ja sääntöjä. Maailman uhkakuvat muun muassa covid-19-pandemia, ilmastokriisi sekä Ukrainan sota vaikuttavat nuoriin ja heidän tulevaisuudenuskoonsa (Kojo 2022). Minkälainen rooli älylaitteilla on lastensuojelussa asuvien nuorten mielestä, kun maailmalla tapahtuu jotain poikkeuksellista, ja miten heidän resilienssinsä toimii näissä tilanteissa?

Ruutuaika puhuttaa paljon suomalaisia. Vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla tehdyssä tutkimuksessa tuli ilmi, että suomalaiset käyttivät keskimäärin 9,5 tuntia päivässä älylaitteiden äärellä. Määrä oli noussut 1,5 tuntia edellisestä vuodesta. Tämä on melkein viisinkertainen määrä verrattuna suositeltuun ruutuaikaan päivässä. (Kohvakka & Saarenmaa 2021.)

Haastattelen viittä nuorta heidän kokemuksistaan sekä kolmea lastensuojelulaitoksen työntekijää. Tavoitteena on saada näkemystä, millaisia merkityksiä sekä nuoret, että työntekijät antavat älylaitteiden käytölle, miten älylaitteiden käyttöä on rajoitettu ja kuka sitä rajoittaa sekä miten nuoret seuraavat maailman uhkakuvia ja mitä tunteita ne herättävät. Työntekijöiltä kyselen myös, miten he esimerkiksi käsittelevät ajankohtaisia maailman uhkakuvia nuorten kanssa.

Opinnäytetyö on ajankohtainen, sillä vastaavaa maailmanlaajuista tilannetta ei ole ollut aikaisemmin, mitä covid-19-pandemia toi mukanaan. Maailma suljettiin ja kaikkien piti viihtyä kotonaan normaalia enemmän ja älylaitteiden käyttö yleisty selvästi (Kohvakka & Saarenmaa 2021). Aikaisempien keskustelujen perusteella, niin nuorten kuin vähän vanhempienkin kanssa, älylaitteiden käyttö oli lisääntynyt koronan aikana. Ilmastokriisi on paljon esillä edelleen ja Ukrainan sota on muuttanut maailman tilannetta hyvin paljon. Miten nuoret käsittelevät näitä aiheita, kun he elävät muutenkin rajoitetummassa ympäristössä ja näistä asioista uutisoidaan jatkuvasti joka puolella? Tässä opinnäytetyössä lähestymistapa näihin kriiseihin on hyvin länsimainen, sillä valtaosa maailman nuorista on kohdannut erilaisia kriisejä jatkuvasti esimerkiksi kehitysmaissa.

Kaksi vuotta pahimman koronaepidemian jälkeen eli vuonna 2022 on alkanut tulla tietoa, tutkimuksia ja materiaalia koronan vaikutuksesta nuoriin ja heidän mahdollisesti muuttuneeseen älylaitteiden käyttöön. Tutkimustulokset, niin pienemmistä tutkimuksista kuin valtakunnallisistakin auttavat ammattilaisia sekä nuorien vanhempia ja läheisiä aikuisia ymmärtämään nuoria ja heidän älylaitteiden käyttöön sekä vuorovaikutukseen liittyviä ongelmiaan paremmin.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

2.1 Nuorten digitaalinen arki

Älylaite-nimitys kattaa kaikki elektroniset laitteet, jotka ovat langattomasti yhteydessä toisiin laitteisiin tai internetiin ja laitteet, jotka pystyvät suorittamaan itsenäisesti erilaisia tehtäviä (Kielitoimiston sanakirja: älylaite 2021). Sosiaalisella medially tarkoitetaan internetin palveluita ja sovelluksia, joissa käyttäjien välinen kommunikaatio ja oma sisällöntuotanto yhdistyy. Sanalla sosiaalinen viitataan ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja sanalla media viitataan informaatioon ja kanaviin, joiden kautta informaatiota välitetään ja jaetaan. (Hintikka 2008.)

Nuorten älylaitteiden käyttö on koko ajan nousevissa määrin ajankohtainen aihe. Itse ruutuaikaa ei sellaisenaan voi katsoa digitaalisen hyvinvoinnin mittarina nuorille, sillä päivittäin ruudun ääressä tehdään esimerkiksi läksyjä tai ko-

hennetaan hyvinvointia muun muassa yhteisen hauskanpidon avulla. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kyselyssä yli puolet vastanneista nuorista on huomannut jäävänsä käyttämään nettiä ja älylaitteita suunniteltua pidemmäksi aikaa. (Huotilainen 2021.)

Ruutuaikasuosituksen mukaan ruudun ja älylaitteiden ääressä tulisi olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä. Vaikka älylaitteilla on kehittäviäkin vaikutuksia, liiallinen käyttö voi vaikuttaa jopa fyysiseen terveyteen. (Kokko ym. 2019, 17.) Ruutuaika-käsitettä tulisi kuitenkin tarkastella monelta eri näkökulmalta, esimerkiksi tiedonkäsittelyn aktiivisuuden näkökulmasta. Huomiota ei siis pidä kiinnittää pelkästään ruudun äärellä käytettyyn aikaan vaan myös siihen, mitä nuori ruudun ääressä tekee, oppiiko hän uusia taitoja, opiskeleeko hän tai edistääkö hän kaverisuhteitaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021b.)

Median käytön merkitys on lisääntynyt vuosien 2012 ja 2020 välillä. Muutos on odotettu, sillä älylaitteet ovat yleistyneet, erilaisten media-alustojen määrä on lisääntynyt ja sitä kautta erilaiset sisällöt ovat vapaasti saatavilla. Enää ajalla tai paikallakaan ei ole vaikutusta median käyttöön nopeiden datayhteyksien takia. Median käyttö yhteydenpitoon, ajanviettoon sekä tiedonhakuun on kasvanut. Media antaa mahdollisuuden itseilmaisuun sekä asioihin vaikuttamiseen ja yhä useampi nuori kokee tämän tärkeänä asiana. (Salasuo ym. 2021, 62–63.)

2.2 Älylaitteet mahdollistajana

Jokainen nuori käyttää älylaitteita eri tavalla. Toista voi kiinnostaa pelaaminen esimerkiksi tietokoneella tai pelikonsolilla, toinen viettää aikaansa sosiaalisessa mediassa älypuhelimien kautta ja kolmas käyttää älylaitteita lähinnä tiedonhankintaan koulua varten. Myös nuoren ikä vaikuttaa käyttöön. Siinä missä 12-vuotias käyttää mediaa lapsuuden ja nuoruuden välimaastossa, 15-vuotias on todennäköisesti jo kiinnostunut isommille suunnatusta sisällöstä. Medialukutaidoista tulisi keskustella nuorten kanssa, jotta he osaisivat käyttää mediaa vastuullisesti ja turvallisesti. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021a.)

Sosiaalinen media mahdollistaa uusien ystävyysuhteiden luomisen oman lähiympäristön ulkopuolelle. Lapset ja nuoret löytävät entistä laajemmin uusia

ystäviä samojen kiinnostuksenkohteiden ympäristöistä juuri sosiaalisen median avulla. Joillekin netin kautta tapahtuvat kohtaamiset voivat olla aluksi helpompia kuin kasvotusten kohtaamiset. Netissä käydyt keskustelut voivat olla toisille helpompi tapa käsitellä vaikeita asioita ja tunteita ja silti he saavat toiselta tukea. (Saarikivi & Martikainen 2019, 36–37.)

Käytettäessä sosiaalista mediaa eli ”somettamalla” saadaan käsiin päivittäin valtavasti niin ystävien ihmissuhteisiin liittyviä tietoja kuin tunnettujen henkilöidenkin elämään liittyvää sisältöä. Ennen älylaitteiden yleistymistä oli normaalia olla päivän aikana parin ystävän kanssa yhteydessä. Nykyään päivittäin seurataan toisten elämää ja tekemisiä sosiaalisen median avulla sekä viestitellään monen ystävän kanssa ja tällainen älylaitteiden käyttö vie suuren osan päivän ajasta niin nuorilla kuin aikuisillakin. (Moisala & Lonka 2019, 17.) Vuoden 2022 nuorisobarometrista selviää, että nuorten kasvokkain kohtaaminen kavereiden kanssa vähenee todella selkeästi 15–19 ikävuodesta 20–24 ikävuoteen verrattuna. 15–19-vuotiaista 60 prosenttia tapasi kavereitaan päivittäin, 20–24-vuotiaissa osuus oli 28 prosenttia. (Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 51.)

Digitaaliset ympäristöt auttavat nuoria ylläpitämään jo olemassa olevia ystävyys-suhteita sekä luomaan uusia kontakteja esimerkiksi saman kiinnostuksen kohteen takia. Oikein käytettynä digitaalisuus, älylaitteet ja sosiaalinen media lisäävät nuoren hyvinvointia sekä tukevat nuoren kasvua ja kehitystä. Nämä digitaaliset ympäristöt mahdollistavat nuorille tiedon saamisen niin koulutehtäviin kuin muutenkin heille tärkeisiin asioihin ja maailman uutisiin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021a.)

Sosiaalisen median kautta nuoret saavat paljon erilaisia vaikutteita, jotka saattavat tuoda nuorelle negatiivisia asioita muun muassa ulkonäkö- ja aikuistumis-paineita. Sosiaalisen median kanavat, elokuvat, mainokset ja muut vastaavat sisällöt ovat vahvasti nuorten identiteetin rakentumisessa mukana ja murrosiän lähestyessä vaikutus korostuu. Nuoret kuitenkin tarvitsevat idoleita, sankareita sekä esikuvia ja media tuo esimerkiksi julkkiksia, somevaikuttajia ja urheilijoita lähemmäs nuorten elämää. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2021a.)

Nuoret käyttävät sosiaalista mediaa esimerkiksi kommentoimalla ja tykkäämällä toistensa kuvia ja toisilla nämä kavereiden tykkäykset ja positiiviset kommentit aktivoivat voimakkaasti aivojen mielihyvakeskusta. Tämä on yksi selitys sille, miksi nuoret viettävät niin paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ja viihtyvät siellä. Puolestaan on huomattu, että jos nuori kokee tulleen hyljityksi virtuaaliympäristössä ikätovereidensa puolelta, tämä aktivoi samoja aivoalueita kuin fyysinen kipu tai voimakkaat tunteet tosielämässä. (Moisala & Lonka 2019, 22.)

Sovellusten kehittäjät hyödyntävät erilaisia tietoja ihmisistä, jotta sovellukset olisivat mahdollisimman koukuttavia ja houkuttelevia. Tämä koskee niin erilaisia pelejä kuin sosiaalista mediaa. Mitä enemmän näitä sovelluksia käytetään, sitä paremmin algoritmit pystyvät muokkaamaan sovelluksen sisällön juuri käyttäjälle mieluisaksi. Netin ja sovelluksien houkutusten vastustaminen on välillä kaikille ajoittain työlästä, mutta toisille juuri algoritmien muokkaamat sisällöt aiheuttavat riippuvuutta. (Huotilainen & Moisala 2018, 39–40.)

2.3 Älylaitteisiin liitetyt ongelmat

Suosituksien mukaan 7–18-vuotiaiden nuorien ruutu-aika tulisi olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä. Jos aika on jatkuvasti suurempi, siitä voi olla iän mukaan monenlaista haittaa. (Jämsén 2021.) LIITU-tutkimuksessa 2018 tutkittiin ruutuajan lisääntymistä vuodesta 2016. Lapsista ja nuorista 5 prosenttia täytti ruutu-aikasuosituksen ja yli puolella vastanneista suositus ylittyi vähintään viitenä päivänä viikossa. (Kokko ym. 2019, 22–24.)

Älylaitteiden ruuduista tulee sinistä valoa, vaikka ruutua himmentäisi. Tämä sininen valo piristää ja siihen liitettynä älylaitteesta katsottu sisältö helposti kiihdyttää mielentilaa ja sitä kautta tuntuu, ettei saa unta. (Kosola & Ruokoniemi 2019.) Tämä johtuu siitä, että älylaitteista tuleva sininen valo jarruttaa melatoniinin eritystä ja sen takia nukahtaminen on vaikeampaa. Valo vaikuttaa kaikkiin, toisiin enemmän ja toisiin vähemmän riippuen siitä, kuinka herkkä valorytmi on ja miten silmänpohja toimii. (Sieppi 2015.)

Älylaitteiden ongelmallista käytöstä voi ajatella riippuvuutena. Ongelmalliselle käytölle on tyypillistä laitteen tai laitteiden palveluiden käyttäminen toistuvasti

ja yhä enemmän. Pahimmillaan tämä voi johtaa siihen, että laitteiden käyttö ei ole enää käyttäjän hallinnassa. Sitoutumista älylaitteiden käyttöön lisää se, että nuorella on mahdollisuus uppoutua ja kokeilla vapaasti häntä itseään kiinnostavia asioita sekä saada kokemuksia omista taidoista, pystyvyydestä ja yhteisöön tai joukkoon kuulumisesta. Toiset tuntevat, että älylaitteen kautta on helpompi olla vuorovaikutuksessa muihin kuin kasvokkain. (Männikkö & Korkeila 2019, 66–67.)

Yksi syy riippuvuudelle on aivojen palkkiojärjestelmä, mitä esimerkiksi erilaiset pelit hyödyntävät. Ihmistä palkitsee moni asia muun muassa oppiminen, onnistuminen ja ihmissuhteet. Erilaisiin digitaalisiin peleihin riippuvaisten ihmisten palkkiojärjestelmä on nimenomaan oppinut suosimaan pelaamista, sillä siihen liittyy toistuvasti palkintoja. Riippuvuuden aikaansaamiseksi pitää tulla paljon palkkioita, ne voivat olla pieniä, mutta isot palkinnot edesauttavat riippuvuutta. (Huotilainen & Moisala 2018, 34–37.)

Älylaitteiden käyttö ylipäätään vaikuttaa perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Luostarinen ja Sivonen tekivät vuonna 2019 kandidaatin tutkielman aiheesta ja saivat selville niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia. Samaan aikaan älylaitteet parantavat kommunikaatiota ja mahdollistavat tiiviimpää yhteydenpitoa, mutta älylaitteet vievät huomiota toisista perheenjäsenistä ja nuoret helposti sivuuttavat vanhempiansa yhteydenottoja ja salailevat heiltä asioita. Nämä heikentävät nuorten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. (Luostarinen & Sivonen 2019.)

Joillekin nuorista älypuhelimesta on tullut ulkomaailmaa tärkeämpi ja älypuhelin mahdollistaa sen, ettei edes ruokakaupan takia tarvitse poistua kotoa. Älypuhelin ei kuitenkaan opeta kaupassa käymistä tai unirytmistä kiinni pitämistä ja osalle nuorista näitä taitoja pitää opettaa, sillä nuori ei halua tai pysty poistua kodistaan. Monille nuorista älypuhelimien käyttö vaikuttaa kykyyn ja haluun olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa tai ilmaista omia tunteita, ja ne, jotka ovat tottuneet lähinnä älylaitevälitteiseen vuorovaikutukseen, eivät ole tottuneet saamaan emotionaalista lämpöä vuorovaikutuksesta. (Loula 2023.)

Vuonna 2021 tehdyn valtakunnallisen tutkimuksen mukaan 10–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kohdalla nettikiusaamista on kokenut joka toinen ja tämä on

todella hälyttävää, sillä edellisvuoteen verrattuna kiusaamista koki alle joka kolmas. Nettikiusaamisen koetaan myös raaistuneen ja tähän syiksi nimettiin kommentointi anonyymisti, jolloin toisen ilmeitä ja reaktioita ei näe, sekä sosiaalisen median kanavien ja käytön määrän kasvun. Kiusaaminen liittyy muun muassa ulkonäköön, mielipiteisiin, seksuaaliseen suuntautumiseen sekä sukupuoleen. Osa kiusatuista kokee kiusaamisen masentavan heitä ja suomalaisten huoli kiusaamisesta on selkeästi korkeampi edellisiin vuosiin verrattuna (Mysafety 2021).

2.4 Lastensuojeluasiakkaiden älylaitteiden käyttöön liittyvät rajoitukset

Lastensuojelulle on määritelty kolme perustehtävää, jotka ovat vanhempien tukeminen kasvatustehtävässään, lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen sekä varsinainen lasten suojelutehtävä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022b). Lastensuojelulaitoksia ovat koulukodit, lastenkodit, nuorisokodit, vastaanottokodit sekä muut lastensuojelulaitokset, jotka ovat näihin rinnastettavissa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022a). Lastensuojelusta on oma laki, ja ”lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 1. §).

Lastensuojelulaitoksissa voidaan rajoittaa nuoren puhelimen käyttöä vain, jos siitä aiheutuu itse nuoren kasvulle ja kehitykselle haittaa. Haitta on aina arvioitava suhteessa kyseisen nuoren kehitystasoon, ikään ja yksilölliseen tilanteeseen. Esimerkiksi jos nuori ei nuku yöllä, koska hän käyttää puhelintaan, tällöin puhelin voidaan ottaa nuorelta yön ajaksi pois unen turvaamiseksi. Älylaitteisiin on kehitelty sovelluksia, joiden avulla vanhemmat tai muut lapsen kasvatuksesta vastaavat voivat hallita nuoren älylaitteen käyttöä. Osa näistä sovelluksista kuitenkin kerää tietoa esimerkiksi siitä missä nuori liikkuu tai keeneen hän on yhteydessä ja tällöin on kyse lapsen ja nuoren yksityisyyden suojan loukkaamisesta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022c.)

Lapsella on oikeus pitää yhteyttä läheisiinsä ja tämä on turvattu perus- ja ihmisoikeutena, joten lapsella on oikeus pitää yllä turvallisia ihmissuhteita myös sijaishuollon aikana. Yhteydenpitoa voidaan kuitenkin tarvittaessa rajoittaa ja

syitä rajoitukselle on, jos rajoittaminen on lapsen kasvatuksen ja hoidon kannalta välttämätöntä, yhteydenpidosta on vaaraa lapselle itselleen, lapsen läheisten tai ympärillä olevien ihmisten turvallisuus on vaarassa tai jos lapsi itse vastustaa yhteydenpitoa. Päätös tehdään aina yksilöllisen harkinnan perusteella ja jokaiselle lapselle erikseen. Yhteydenpitorajoituksen tulee aina perustua lapsen yksilölliseen tarpeeseen sekä tapauskohtaiseen harkintaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022c.)

3 ÄLYLAITTEET KRIISITILANTEISSA

3.1 Covid-19-pandemia, ilmastokriisi ja Ukrainan sota

Nuorten luonnolliseen kehityskriisiin kuuluu itsenäistyminen ja sitä kautta irtautuminen vanhemmista ja lapsuudenkodista. Samalla pitäisi huolehtia jokapäiväisestä elämästä ja omasta hyvinvoinnista. Kaiken tämän lisäksi nuoret ovat joutuneet kohtaamaan viime vuosien aikana isoja kriisejä, covid-19-pandemian, Ukrainan sodan ja koko ajan taustalla olevan ilmastokriisin. Epävarmuus on yksi tunteista, joita nuoret kokevat, kaikki tuntuu olevan epäselvää ja ennakoimatonta eikä itse pysty vaikuttamaan siihen, mitä maailmalla tapahtuu. Uutisia halutaan seurata ja se koetaan tärkeänä, mutta negatiiviset uutiset vaikuttavat mielialaan. Näitä tunteita ja uutisia pitää käsitellä, sillä tavoin nuoret voivat nähdä valoisamman tulevaisuuden. (Pohjoinen 2022.)

Ilmastonmuutos on kriisi, josta on puhuttu vuosia. Se on globaali ilmiö, joka johtuu luonnollisen kasvihuoneilmiön voimistumisesta. Kasvihuoneilmiötä aiheuttavat muun muassa hiilidioksidi, vesihöyry ja metaani. Kasvihuoneilmiön voimistumisen takana ovat ihmiset. Esimerkiksi viimeisen 300 vuoden aikana ihmiset ovat käyttäneet energianlähteinään fossiilisia polttoaineita, kivihiihtä, maakaasua ja öljyä. Tämä on aiheuttanut ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden jatkuvan nousun. (Punainen Risti 2021.)

Ilmastokriisi koettelee erityisesti niitä ihmisiä, jotka ovat vähiten syyllisiä ilmiön syntymiseen, köyhien maiden yhteisöjä ja yhteisöjen ihmisten terveyttä ja toimeentuloa. Luonnonkatastrofien lisääntyminen on ilmastokriisin aikaansaannosta. Kuivien alueiden kuivuuskaudet ovat koko ajan pidempiä ja pahempia

ja puolestaan sateisilla alueilla sataa entistä enemmän, mikä pahimmillaan aiheuttaa tuhoisia tulvia. Voimakkaat helleaallot yleistyvät ja lisääntyvät lauhkean ilmaston alueella. (Punainen Risti 2021.)

Ilmastokriisistä uutisointi vähentyi, kun joulukuussa 2019 Kiinasta lähti liikkeelle epidemia, joka nimettiin koronavirukseksi (covid-19). Virus levisi maailmalaajuisesti ja maailman terveysjärjestö WHO julisti 11.3.2020 koronavirusepidemian pandemiaksi. Koronavirus aiheuttaa hengitystieinfektioita ja osalla tartunnan saaneista infektio ilmeni vakavana ja sairaalahoitoon johtavana. (Anttila 2022.)

Suomessa alkoivat poikkeusolot 16.3.2020 ja tämän myötä muun muassa koulujen tilat suljettiin ja lähiopetus keskeytettiin sekä mahdollisuuksien mukaan siirryttiin etäopetukseen. Julkisia kokoontumisia rajoitettiin sekä valtion ja kuntien teatterit ja museot sekä kaikki harrastustilat, nuorisotilat ja urheilutilat suljettiin, ja etätyötä suositeltiin kaikille, joille se on mahdollista. Nämä linjaukset oli ilmoitettu olevan voimassa 13.4.2020 asti. (Suomessa poikkeusolot... 2020.)

Linjauksia pidennettiin kuitenkin 15.6.2020 asti, jonka jälkeen rajoituksia alettiin pikkuhiljaa purkamaan. Kesällä tilanne helpottui mutta pahentui taas syksyllä ja helpotti vuodenvaihdetta kohti. Helmikuun lopulla 2021 todettiin koronatilanteen taas pahentuneen, joten hallitus päätti tiukemmista rajoitustoimenpiteistä ja poikkeusolot tulivat voimaan 1.3.2021. Huhtikuun 27. päivä 2021 valtioneuvosto totesi epidemian jälleen helpottaneen ja ettei Suomessa enää vallitse poikkeusolot. Koronatilanne on aaltoillut kevään 2021 jälkeenkin, mutta se on ollut hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja näin ollen rajoituksia on päästy purkamaan kokonaisvaltaisemmin. (Valmiuslain... 2020.)

Pandemian rauhoituttua ja kriisitilanteen väistyttyä ilmestyi uusi, koko maailmaa järjestyttävä kriisi. Venäjä aloitti sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan 24.2.2022 ja hyökkäys rikkoo YK:n peruskirjaa ja kansainvälistä oikeutta. Hyökkäyksen takia Suomen ulkopoliittinen johto seuraa tiiviisti Euroopan turvallisuustilannetta ja Venäjän toimintaa. Suomi on varautunut erilaisiin häiriö-

ja kriisitilanteisiin. (Valtioneuvosto 2021.) Sodan takia Suomi haki Naton jäsenyyttä 17.5.2022. Nato-jäsenyys on turvallisuutta koskeva ratkaisu. Kaikki jäsenmaat ratifioivat Suomen liittymispöytäkirjan ja Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023. (Ulkoministeriö 2023).

Yle on teettänyt keväällä 2022 tutkimuksen suomalaisten peloista ja haaveista ja tästä tutkimuksesta käy ilmi, että yli puolet suomalaisista kokee oman maailmankuvansa muuttuneen negatiivisemmaksi viimeisen kahden vuoden aikana. Syitä tähän maailmankuvan muuttumiseen on muun muassa pandemia ja Ukrainan sota. Nuorten vastauksien perusteluissa nousi esille, etteivät nuoret luota enää siihen, että elämä pysyy hyvänä ja yleisimpinä tekijöinä tähän nousi koronapandemia, Ukrainan sota ja ilmastonmuutos. (Pakkala 2022.)

3.2 Yhteydenpito ja yhteisöllisyys kriisissä

Koronavirus aiheutti poikkeustilan alkuvuodesta 2020, jonka seurauksena suuri osa erilaisista toiminnoista siirtyi verkkoon. Haasteita osassa perheissä syntyi, kun vanhemmat siirtyivät etätöihin ja lapset etäkouluun ja tällöin koko perhe vietti päivänsä ruutujen ääressä. Toisilla verkossa istuminen vielä jatkui esimerkiksi harrastuksien parissa. Ajankäyttö erilaisissa digitaalisissa kanavissa oli tästä syystä kasvanut ja esimerkiksi sosiaalisessa mediassa keskusteltiin aktiivisesti kaikista asioista ja jaettiin vinkkejä ja tietoa. Jo alkuvuoden 2020 aikana suoratoistopalvelu Netflixin käyttö oli tuplaantunut. (Myllymäki 2020.)

Korona-ajan somen käytöstä saa hyvin kuvaa Ebrandin koko Suomen kattavasta verkkokyselystä. Tutkimus on tehty vuosina 2013, 2015, 2016, 2019 ja 2022. Verrattaessa vuoden 2019 tuloksia vuoden 2022 tuloksiin, saa hyvin selville, miten nuorten sosiaalisen median käyttö on muuttunut. Sosiaalisen median palveluista TikTok on tehnyt suurimman nousun sekä 34 prosenttia vastaajista on kokenut jonkinasteista kiusaamista ja tämä on noin 10 prosenttia enemmän vuodesta 2019. (Ebrand s.a.)

Tiedot ilmastokriisistä herättävät osassa lapsia voimakkaitakin reaktioita. Parhaimmillaan se voi ahdistaa, lamaannuttaa sekä viedä uskon tulevaisuuteen, ja parhaimmillaan se voi aktivoida toimimaan ilmastonmuutosta vastaan. Ennen

koronapandemiaa nuoret järjestivät paljon ilmastomielenosoituksia ja kaikki alkoi räjähdysmäisesti, kun 15-vuotias ruotsalainen Greta Thunberg aloitti ilmastomielenosoitukset elokuussa 2018. Ilmasto-ongelma ei ole kuitenkaan koronapandemian aikana poistunut minnekään eikä nuorten huoli ole helpottunut. (Partio & Iivonen 2020; Euroopan unioni 2021.)

Osa nuorista kokee, ettei aikuisuutta voi jäädä odottamaan, eikä voi luottaa edellisten sukupolvien kykyyn ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen vaan heidän on pakko toimia. Nuoret osaavat hankkia tietoa ilmastokriisistä älylaitteiden avulla ja monet ovatkin tehneet konkreettisia muutoksia elämässään muun muassa siirtymällä kasvisruokaan ja kieltäytymällä lomareissuista. Monet nuoret valistavat vanhempiaan ilmastokriisistä samalla kun ahmivat tietoa siitä, miten voivat oman käyttäytymisen avulla vaikuttaa ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen. (Partio & Iivonen 2020.)

3.3 Tiedon välittäminen ja tiedonähy kriisiaikana

Huolisurffailu eli doom scrolling nousi erityisesti pintaan covid-19 pandemian aikana. Huolisurffailulla tarkoitetaan sitä, että käyttäjä uppoutuu selailemaan katastrofaalisia ja negatiivisia uutisia, mitä löytyy loputon määrä. Tällaista tapaa on kuvattu myös kierteeksi, jossa tietoa etsitään niin somesta kuin uutisista ja uutissivustoilta. Huolisurffailu voi aiheuttaa muun muassa ahdistuneisuutta, unettomuutta sekä riskiä psyykkiselle oireilulle. Tällaisessa tilanteessa olisi hyvä ainakin vähentää huolisurffailua. Kokonaan huolihakuilusta irti pääsemiseen vaatii henkilöltä toimintatavan ja suunnan muutosta. (Turja 2020.)

Tiedon välittämisestä kertoo hyvin Ukrainan sotaan liittyvät uutiset ja julkaisut. Ukrainan sota huolettaa kaikkia, niin aikuisia, nuoria kuin lapsiakin. Monet ovat nähneet sosiaalisessa mediassa ja muissa eri medioissa järkyttäviä kuvia ja videoita sodan uhreista. Pelko sodan tulemisesta Suomeen on monien mielessä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2022.) Sota ja Ukrainan kriisi näkyvät lasten ja nuorten suosimissa sosiaalisen median palveluissa. Järkyttävät ja sensuroimattomat kuvat ja videot voivat herättää lapsissa ja nuorissa ahdistusta ja pelkoa. On tärkeää tuoda heille ilmi sekä vahvistaa, että sosiaalisen

median sisällöistä sotaan liittyen ja sisältöjen herättämistä tunteista saa ja pitää keskustella avoimesti, niin kotona, koulussa ja ystävien kesken. (Opetushallitus 2022.)

Ukrainan sotaan liittyviä uutiskuvia ja muuta sisältöä liittyen sotaan ja väkivaltaan jaetaan lasten ja nuorten suosimissa sosiaalisen median kanavissa. On tärkeää muistaa, että kaikkien uutisten, kuvien ja videoiden todenperäisyyttä ei voida varmistaa. Monet lapset ja nuoret osoittavat tukensa Ukrainalle kommentoimalla jaettuihin videoihin ja kuviin surullisia emojia ja lohduttavia sanoja. Lapset ja nuoret jakavat ajatuksia ja pelkoja sodasta toisilleen sosiaalisessa mediassa sekä lohduttavat toisiaan. (Opetushallitus 2022.)

Nuorten mediankäyttö ja korona -tutkimuksessa, joka tehtiin huhtikuussa 2020, kävi ilmi, että vastaajista 40 prosenttia seurasi uutisia aiempaa enemmän. Joulukuussa 2022 tehdyssä Nuoret, isot uutisaiheet ja luottamus -tutkimuksessa kävi ilmi, että puolestaan 40 prosenttia vastaajista oli alkanut vähentämään ja välttelemään jossain määrin kriisejä, sotaa ja muita negatiivisia aiheita käsitteleviä uutisia. Uutisointi toi osalle nuorista pelkoa tai ahdistusta, tyttöjen kohdalla tunteet korostuivat. Tutkimuksen mukaan nuoria eniten kiinnostava uutisaihe on nuorten elämään liittyvät uutiset. (Romppainen 2023.)

3.4 Resilienssi kriisissä

”Resilienssillä tarkoitetaan henkistä kapasiteettia, jonka avulla ihminen pystyy, usein tiedostamattomasti, hyödyntämään niitä voimavaroja ja vahvuuksia, jotka ylläpitävät hänen hyvinvointiaan erilaisissa tilanteissa” (Koirikivi & Benjamin 2020). Resilienssi on yksi olennainen osa mielenterveyttä ja se auttaa selviytymään stressistä, arjen haasteista ja muutoksista. Resilienssi on joustavuutta, psyykkistä selviytymiskykyä ja uudelleen orientoitumista, ja se syntyy vuorovaikutuksessa. Se on läsnä niin yhteisöjen kyvyssä tukea jäseniään kuin yksittäisten ihmisten elämässä. (Mieli 2022.)

Nuorilla olevan resilienssin isoin raamittaja on ikätovereiden merkitys. Lisäksi nuorisotyö, koulutusjärjestelmä sekä muut palvelut ovat merkittäviä resilienssiä ja arkea ajatellen. Perheen merkitys usein säilyy vahvana nuoren itsenäisyydessä, mutta nuorilla itse muodostetut suhteet ja perheet nousevat lapsuuden

perheiden rinnalle. 2022 Nuorisobarometrissa tutkittiin nuorten resilienssiä ja tuloksien mukaan Suomessa asuvilla nuorilla on verrattain vahva resilienssi. (Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 21–22.)

Resilienssin merkitys nousee yllättävissä ja vaikeissa tilanteissa, jolloin ihmisen totut ajatukset ja toimintamallit mullistuvat ja arkeen tulee lisähaasteita. Covid-19-virus on hyvä maailmanlaajuinen esimerkki, kuinka yllättävä asia mullistaa arkirutiinit. (Koirikivi & Benjamin 2020.) Resilienssi ei kuitenkaan poista sitä, että asiat voivat pysäyttää, lamauttaa tai sattua. Apua voi silti pyytää ja antaa tukea muille haastavissa elämäntilanteissa. Muiden ihmisten tuki on erityisesti osoittautunut resilienssiä ylläpitäväksi asiaksi. Resilienssiä voi vahvistaa esimerkiksi pyytämällä ja tarjoamalla apua, huolehtimalla mielenterveyttä suojaavista tekijöistä sekä huolehtimalla arjen toimivuudesta muutoksissa. (Mieli 2022.)

Pienillä lapsilla resilienssin taito on kehittymässä, mikä tarkoittaa sitä, että he tarvitsevat paljon tukea aikuisilta, jotta he oppivat ja ymmärtävät, että vaikeuksistaakin voi selvitä. (Mieli 2022.) Resilienssin muodostumisen mahdollistavat sekä ihmisen sisäiset että ulkoiset resurssit. Sisäisillä resursseilla tarkoitetaan geneettisiä taipumuksia, kun taas ulkoisilla resursseilla tarkoitetaan esimerkiksi perhettä. (Koirikivi & Benjamin 2020.) Kaikilla lastensuojelun asiakkailla on enemmän ja vähemmän kuormittavia ja pysäyttäviä kokemuksia vähintäänkin menneisyydessään, mikä tarkoittaa sitä, että resilienssin arvo lastensuojelutyössä tulee merkittäväksi (Pukkala 2021).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄ JA AINEISTON ANALYYSITAPA

4.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimuksen kohteena on Kymenlaaksossa olevan lastensuojeluyksikön nuoret. Haastatteluihin osallistui viisi nuorta sekä kolme työntekijää. Sekä nuoret että työntekijät ovat vapaaehtoisesti suostuneet haastatteluihin, ja laitoksen henkilökunta oli miettinyt haastateltavat niin, että vastaukset olisivat mahdollisimman monipuolisia ja esille tulisi erilaisia näkökulmia. Ennen haastatteluiden tekemistä hain tutkimuslupaa, jonka sain. Tutkimusluvan saamisen jälkeen pyysin vielä haastateltavien nuorten huoltajilta ja sosiaalityöntekijöiltä kirjallisen suostumuksen haastatteluihin.

Syyt lastensuojelussa asumiseen ovat erilaisia, mutta kaikille nuorille halutaan turvata tasapainoinen ja turvallinen ympäristö olla. Tämä vaatii tiettyjä rajoituksia, joita on laissa määriteltä, mutta myös laitoksen omia sääntöjä, jotka tukevat hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Näkökulmana lastensuojelulaitoksen nuorien älypuhelimien käyttö on mielenkiintoinen, sillä nuorten elämää on mahdollisesti rajattu enemmän kuin kotioloissa. Pyöriikö näiden nuorien elämä älylaitteen ympärillä, vai viettävätkö nuoret aikaa muiden laitoksessa olevien nuorten kanssa?

Muutaman nuoren ja työntekijän vastauksilla ei saada kokonaiskuvaa ja nämä vastaukset ovat vain yhden lastensuojelulaitoksen yksiköstä. Vastauksilla kuitenkin tavoittelen näkemystä siitä, miten nuoret kokevat älylaitteiden käytön ylipäättään, miten he älylaitteita käyttävät ja koskevatko uhkaaviin maailmankuviin liittyvät uutisoinnit ja päivitykset heidän elämäänsä. Työntekijöiltä tavoittelen vastauksia heidän näkemyksistään nuorten älylaitteiden käyttöön ja miten he kokevat uhkaavat maailmantilanteet heidän nuorien kohdalla. Luvussa 5 käsittelen haastatteluista saamaani materiaalia. Erottelin viiden nuoren ja kolmen työntekijän kommentit niin, että nuorten kommentit ovat merkittynä N1, N2 ja työntekijät T1, T2.

Opinnäytetyön kohteen ja kohdejoukon takia piti paljon pohtia tutkimusetiikkaa. Alaikäiset nähdään haavoittuvina, suojattomina ja vajaavaltaisina tutkimuseettisen sääntelyn näkökulmasta ja tämän takia alaikäisiä suojaavat tutkimuseettiset periaatteet ovat tarkemmat kuin täysi-ikäisillä. Tämä koskee erityisesti lastensuojelun asiakkaina olevia lapsia, joita tutkiessa tutkimusasetelmien eettiset ratkaisut sekä tutkimustoiminnan tarpeellisuus tulee perustella tarkasti, tämän lisäksi yhä useammin viranomaiset vaativat vanhempien suostumusta tutkimukseen. (Kiili & Moilanen 202, 36.)

4.2 Tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena on saada kuvaa, miten lastensuojelulaitoksessa asuvat nuoret kokevat älylaitteiden käytön elämässään sekä mitä ajatuksia poikkeukselliset maailmantilanteet ja niistä tuleva informaatio heille tuo.

Laajempaa näkökulmaa opinnäytetyölle tuo työntekijöiden näkökulmat nuorten älylaitteiden käytöstä.

Tutkimuskysymykset ovat

1. Miten lastensuojelun nuoret määrittelevät älylaitteiden roolin yleisesti elämässään ja toisaalta poikkeuksellisten maailmantilanteiden hetkellä?
2. Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia lastensuojeluyksikön työntekijät näkevät nuorten älylaitteiden käytössä?

Näiden tutkimuskysymysten avulla halusin saada tietoa lastensuojelun nuorten päivittäisestä älylaitteiden käytöstä sekä miten nuoret itse kokevat poikkeuksellisen maailmantilanteen, ja sitä kautta mahdollisesti nousevat negatiiviset tunteet. Nuorten ajatusten lisäksi halusin tuoda esille lastensuojelun työntekijöiden ajatuksia samoista teemoista tukemaan nuorilta saamaani materiaalia sekä tuomaan laajempaa näkemystä asioihin.

4.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusotteeni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa tutkitaan ihmisiä ja heidän elämäänsä erilaisilla lähestymistavoilla ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmillä. Kvalitatiivinen tutkimus ei siis ole vain yhdenlainen tapa tutkia tai minkään tietyn tieteenalan tutkimusote. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksen menetelmien yhteisenä piirteenä korostuu muun muassa kohteen taustaan ja elinympäristöön sekä kieleen ja ilmaisuun liittyvät näkökulmat. (Lähdesmäki ym. 2021.) Laadullinen tutkimusote soveltuu tutkimukseeni, koska haastattelen nuoria heidän elämästään älylaitteiden kanssa ja sitä kautta saan tutkimusmateriaalia opinnäytetyöhöni.

Pienen pohdinnan jälkeen aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Teemahaastattelulla tarkoitetaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuotoa. Haastattelu etenee ennalta suunniteltujen teemojen poh-

jalta, eli siinä ei ole yksityiskohtaisia ja tarkkoja, ennalta muotoiltuja kysymyksiä. Teemahaastattelussa annetaan tilaa ihmisten vapaalle puheelle, kuitenkin niin, että kaikki ennalta päätetyt teemat käytäisiin jokaisen haastateltavan kanssa läpi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Halusin haastattelun pysyvän enemmän avoimen keskustelun tasolla ja että haastattelussa edettäisiin keskustelemalla ennalta valikoitujen teemojen välillä. Olin kuitenkin varautunut siihen, että kun menee ulkopuolisena henkilönä haastattelemaan nuoria ei haastattelu välttämättä suju niin helposti ja avoimesti, kuin olin ajatellut ja toivonut. Nuoria mahdollisesti joutuu johdattelemaan vastauksiin paljon enemmän kuin työntekijöitä, sillä nuoret saattavat esimerkiksi jännittää tilannetta enemmän tai he eivät ole tottuneet haastatteluihin. Tällöin haastatteluista saatava aineistokaan ei välttämättä ole niin runsas ja laaja kuin haluaisin.

Teemahaastattelurunko (liite 1) muotoutui siten, että ensin mietin nuorille suunnattujen kysymyksiä teemoja, some/älylaitteet, rajoitukset, maailman uhkakuvat ja meemit. Teeman alle aloin lisäilemään kysymysmuodossa asioita, joita halusin kysyä kaikilta ja sulkuihin lisäilin itselleni muistutuksia. Työntekijöiden kysymysteemat (liite 2) mietin nuorten teemojen kautta, miten työntekijät kokevat nämä asiat heidän nuorten kautta. Teemoiksi valikoitui yleiset rajoitukset älylaitteiden käytöstä, maailman uhkakuvat sekä älylaitteiden käyttö.

Haastatteluista saamani aineisto on pääosin digitaalisessa muodossa ääniteinä, ja äänitteet säilytän pilvipalvelussa salasanan takana. Litterointi on kirjallisessa muodossa ja kaikki kirjalliset dokumentit säilytetään myös pilvipalvelussa salasanan takana. Kaikki haastatteluista saatu aineisto käsitellään niin, että muut henkilöt eivät pääse niihin käsiksi. Aineistoa säilytän opinnäytetyön julkaisemisesta yhden kuukauden eteenpäin, tämän jälkeen kaikki henkilötiedot hävitetään. Tunnistetietoja ei kysytä nuorilta ja aineistonkäsitely tehdään niin, että kukaan ei ole tunnistettavissa valmiissa materiaalissa.

4.4 Aineiston analyysimenetelmä

Aineiston analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysiä voi käyttää muun muassa haastattelujen, nauhoitetun puheen ja tekstien analyysiin. Sisällönanalyysissä keskitytään siihen, mistä asioista, teemoista ja aiheista aineisto kertoo. (Kallinen ym. s.a.)

Sisällönanalyysiä käytetään esimerkiksi litteroitujen haastattelujen analysoimiseen. Sisällönanalyysin tarkoitus on saada tekstiaineistosta esille siinä esiintyvät merkitykset, pyritään tiivistämään tutkittava asia ja saada esiin yleistävä kuvaus, kuitenkin niin, että aineiston informaatioarvoa ei menetetä. Sisällönanalyysissä tuodaan esille aineistossa esiintyvät yhtäläisyydet ja erot ja niitä kuvataan sanallisesti. (Leinonen 2018.)

Sisällönanalyysi sopii parhaiten tutkimukseni analyysimenetelmäksi, koska siinä keskitytään siihen, mistä haastateltavat puhuvat. Litteroin haastattelut ja sen jälkeen pääsin analysoimaan litterointeja sisällönanalyysin avulla. Tarkoitus oli etsiä mahdollisia yhtäläisyyksiä ja eroja ja opinnäytetyön pohdinnassa verrata näitä tuloksia valtakunnallisiin tutkimuksiin.

5 ÄLYLAITTEET POIKKEUKSELLISESSA MAAILMANTILANTEESSA

5.1 Some ja älylaitteet

Kysyessäni nuorilta hyviä asioita älylaitteiden käytöstä, kaikilta tuli hyvin samantyyllisiä vastauksia. Puhelimen avulla pystyy pitämään yhteyttä vanhempiin ja kavereihin sekä muihin läheisiin ja käytettäessä älylaitteita saa aikaa kulumaan. Osa sanoi käyttävänsä puhelintaan myös tiedonhankintaan. Eniten esiin nousi yhteydenpito. Suurin osa nuorista on kotoisin kauempaa ja heillä ei välttämättä ole lastensuojelulaitoksen lähistöltä muita kavereita kuin laitoksen muut nuoret. Tällöin yhteydenpito kavereihin tapahtuu lähinnä puhelimen välityksellä.

Nuoret eivät ensin löytäneet omasta älylaitteiden käytöstään mitään huonoa. Myöhemmin esille tullut ruutuaika ja varsinkin suositeltu ruutuaika kuitenkin nosti monella hymyn kasvoille ja sitä alettiin miettimään huonona asiana. Ruu-

tuajan kautta nousi esille myös puhelimen akun loppuminen. Yleisesti negatiivisena asiana ja uhkakuvista älylaitteiden käytössä puhuttiin lähinnä riippuvuudesta sekä riitatilanteista ja kiusaamisesta, kuinka ne helposti siirtyvät somen puolelle ja sitä kautta yhä useampi ihminen on mukana ja tilanteet leviävät hyvinkin nopeasti. Keskusteltiin myös siitä, kuinka lapset ja nuoret eivät aina ajattele, mitä he sosiaaliseen mediaan laittavat ja saattavat katua niitä myöhemmin.

No pääsääntöisesti aika usein tulee se peliriippuvuus ja joillaki sit voi olla nettikiusaamista ja semmosta. (N3)

Se varmaan et liian nuoret mieleltään käyttää ja sit ne postaa kaikkee semmost mitä ne tulee katu myöhemmin. (N2)

Työntekijöiden kanssa älylaitteiden käytön positiivisuudesta keskusteltaessa nousi jokaisen kohdalla enneminkin kysymys, onko siinä mitään positiivista? Yhden työntekijän kanssa keskustelu oli päihdemyönteisyyden näkökulmasta. Sosiaalisessa mediassa ihannoidaan todella paljon päihteiden käyttöä ja kaikkea toimintaa päihteiden käytön alaisena. Nuoren pitää itse ymmärtää, että asia ei ole ihannoitava ja teoilla on seuraamuksia. Toisen työntekijän kanssa ei alkuun meinannut positiivisia asioita löytyä. Lopulta esille nousi se, että jos on todella kiinnostunut jostakin marginaalisesta asiasta, sosiaalisen median kautta mahdollisesti löytää kavereita, joilla on sama kiinnostuksen kohde. Tämä voi tuoda nuorelle yhteenkuuluvuuden tunnetta. Hän kuitenkin painotti älylaitteiden käytön määrän vaikuttavan tällaisessakin tilanteessa käytön positiivisuuteen.

Onks se joku ystävyysuhde et sul on ollu joku striikki Snapchatissa 700 versus se et sä näät sen tyyppin kaks kertaa viikossa ja juttelet sille. Kuitenkin 95 % meidän vuorovaikutuksesta on alitajusta, kehonkieltä ja kaikkee muuta kuten äänenpainoa. Ni se et ku mä puhun sulle jotain asiaa ni mä aistin sinusta et miten sä reagoit siihen mikä vaikuttaa minun mi-näkuvaan ja ihmisenä kasvamiseen. (T2)

Älylaitteiden käytön uhkakuviin liittyvää keskustelua oli paljon työntekijöiden kanssa. Yksi työntekijöistä koki, että sosiaalisessa mediassa ihannoidaan kaikkea rikollistoimintaa sekä päihteiden käyttöä, jakelua sekä myyntiä. Myös roadman-kulttuurista keskusteltiin ja kuinka sosiaalisessa mediassa tuodaan ilmi, että ollaan gangstereita, mutta todellisuudessa ollaan kilttejä ja hyväkäytöksisiä. Näistä nuoret saavat aivan väärää kuvaa ja koska medialukutaitoa tai lähdekriittisyyttä ei oikein ole, nuoret ottavat näkemästään mallia ja alkavat

käyttäytyä sen mukaisesti. Ryhmäpaine on monesti mukana näissä käytös-malleissa.

Toisen työntekijän kanssa uhkakuvia tuli esille siitä näkökulmasta, että meillä on ensimmäistä kertaa sukupolvi, jonka koko elämän aikana on ollut some ja älypuhelimet. Tämän myötä esimerkiksi nuorten itsenäistymisen aste on ollut paljon korkeampi kuin nykyisin: älypuhelimista nuoret saavat välitöntä tarpeentyydytystä vain sängyssä makaamalla, ei tarvitse mennä oven taakse kysymään kaverilta mitä hän tekee vaan vastauksen saa puhelimen kautta. Tätä kautta vuorovaikutuksen puute mahdollisesti aiheuttaa kehityshäiriöitä sosiaalisiin suhteisiin ja lisäksi moneen muuhunkin asiaan. Tämän jälkeen keskustelu kääntyi hetkellisesti päihteiden käyttöön, joka tuntuu olevan polarisoitunut. Joko päihteitä vedetään paljon ja erilaisia tai niitä ei vedetä ollenkaan. Viimeisenä näkökulmana tästä teemasta hän otti esille sinivalolle altistumisen ja nuorten ahdistumisen.

Älylaitteet, ne vie ihmiseltä yöunen, se on tutkittu, sinivalolle altistuminen heikentää illalla yöunta. Nuorten ahdistus on lisääntynyt valtavasti, varsinkin Instagramin käyttö naisoletetuille on todella paha, koska he vertailevat näitä juttui, sitte ne poseeraa siellä ja sitte jos tykkäyksiä ei tuu riittävästi, se on kriisin paikka. Ei siin oo mitään hyvää. (T2)

Kolmannen työntekijän kanssa teemasta keskustelu oli enemmänkin tiedonhaun näkökulmasta. Hän kertoi esimerkkejä, kuinka osa nuorista ei osaa etsiä tietoa ollenkaan kirjoista ja jos nuori tajuaa etsiä sitä tietoa Googlasta, ei ne sieltäkään osaa oikein hakea. Joillain kyse voi olla pelkästä laiskuudesta mutta useimmiten siitä, että he eivät kykene etsimään tietoa erilaisilla hakusanoilla tai ymmärrä, jos Googlen tuottama tieto ei ole juuri niiden kysymyksen kanssa samalla kirjoitustyyllillä. Monesti työntekijä menee katsomaan, kun nuori ei mielestään tietoa löydä ja oikea vastaus onkin siinä nenän edessä. Lähdekriittisyys nousi myös esille ja nimenomaan siltä kantilta, ettei nuorilla pahemmin ole kyseistä taitoa.

Nuorten haastateltavien vastauksissa sosiaalinen media nähtiin pääosin vain positiivisena. Vaikka keskustelin heidän kanssaan riitatilanteista ja kiusaamisesta, esille ei tullut syrjäytymisestä mitään. Tämän vuoksi otin esille väitteen nuorten ulos sulkemisen kokemuksista ja yksinäisyydestä. Kukaan nuorista ei

osannut oikeastaan muuta sanoa, kuin ei ainakaan heidän kohdallaan tai heidän lähipiirissään.

En mä tiiä... Esim niiku mä oon sosiaalinen... Mä en osaa oikeen vastata, ei ainakaa mulle mut ehkä sit joillekkii. (N5)

Saman väitteen otin esille työntekijöiden kanssa, jotka olivat väitteen kanssa samaa mieltä. Älylaitteet ja some aiheuttavat nuorille ulos sulkemisen kokemuksia ja yksinäisyyttä. Yksi työntekijöistä nosti kuitenkin esille, että riippuu ihan nuorestakin, ei kaikki koe ulos sulkemisen kokemuksia tai yksinäisyyttä. Hän mietti väitettä kiusaamisen kannalta ja kuinka se on helpompaa nykyään. Kiusaaminen jatkuu koulusta kotiin ja mihin tahansa nuori meneekään, eihän hän halua olla pilkan kohteena, joten helpompaa on jäädä kotiin.

Ajanvietosta esiin nousi puhelimeen ladattava sovellus TikTok, joka löytyi jokaiselta haastatellulta nuorelta, mutta toiset nuoret käyttävät sitä enemmän kuin toiset. Nuoret kuvailivat TikTokin tuovan hauskaa ajanvietettä päiviin joko muiden tekemiä videoita katsomalla tai itse TikTokeja tekemällä. TikTokin kautta osa nuorista saa myös tietoonsa ajankohtaisia asioita, mitä maailmalla tapahtuu. Pääasiassa nuoret kertoivat käyttävänsä vain älypuhelintaan, mutta haastateltavana oli yksi nuori, joka välillä pelailee tietokoneella tai katselee sarjoja koneelta. Televisiota katsotaan lähinnä silloin, kun puhelin ei ole käytävissä, eli sen käyttöä on rajattu.

Puhelin on nuorilla päivittäisessä käytössä ja tietokone sekä televisio ovat käytössä harvemmin. Kun puhuttiin puhelimeen ladattavista sovelluksista, joita nuoret käyttävät päivittäin, kaikki mainitsivat TikTokin ja Snapchatin. Melkein kaikilla oli lisäksi Instagram ja WhatsApp päivittäisessä käytössä. Esille nousi näiden lisäksi Spotify, Facebook ja Netflix. Nuorilla TikTok oli lähinnä ajanvieton takia ja Snapchat sekä WhatsApp yhteydenpitoon, Instagramia nuoret käyttävät niin ajanviettoon kuin yhteydenpitoon. Kysyessäni mahdollista koronan alkuaikoina eli kevään 2020 aikana ladattua sovellusta, joka olisi edelleen käytössä, kolme nuorista sanoi TikTokin. Kaksi muuta nuorta kertoivat, että heillä oli TikTok käytössä jo aikaisemmin, toisella jo vuodesta 2016 lähtien.

5.2 Rajoitukset

Nuoret kertoivat käyttävänsä älylaitteita paljon päivittäin, arvauksia ruutuajasta tuli 7 tunnista 13 tuntiin. Yksi nuorista kertoi käytön kuitenkin vähentyneen, mutta joskus hän saattoi olla puhelimellaan koko yön. Ruutuaikaa tai esimerkiksi tiettyjen sivustojen rajoittamista ei lastensuojelulaitoksessa ole, sillä se on lainvastaista. Ohjaajat voivat kuitenkin sosiaalityöntekijän kanssa hyvillä perusteilla rajoittaa nuoren puhelimen käyttöä asettamalla hänelle yhteydenpitorajoituksen eli ypr:n. Ilman puhelintaan nuoret viettävät aikaa laitoksen toisten nuorten kanssa, katsovat televisiota yleisessä tilassa, valittavat tylsyyttä, nukkuvat ja vain ovat.

Sanotaa näin et jos vaik oot tullu hatkoilt ni silloin ne (ohjaajat) laittaa lvr:n elikkä liikkumisvapausrajotus sit YPR yhteydenpitorajotus eli just se et ottaa puhelimen pois, ei mitää yhteyksii mihinkää esim, ettei lähe ota vaik kyytii tohon tai jotaa tollast. (N1)

Ne nuoret, jotka olivat lastensuojelun asiakkaita keväällä 2020 eivät kokeneet rajoitusten muuttuneen varsinkaan älylaitteiden käyttöön liittyen, koska laki määrittelee niihin liittyvät rajoitukset. Osalla kuitenkin koulu siirtyi laitoksen tiloihin ja sairastapauksissa vietettiin aikaa vain omassa huoneessa eristyksissä muista. Tässä tilanteessa puhelin on ollut ”pelastus”, koska on saatu aikaa kulumaan helpommin.

Työntekijöiltä tuli rajoituksiin liittyen samantyylistä keskustelua. Ensin keskusteltiin ylipäätään älylaitteiden käytön rajaamisesta. Yhtenä esimerkkinä tuli, että usein uuden nuoren tullessa laitokseen hänen älylaitteidensa käyttöä joutuu rajaamaan. Nuoren päivärytmit ovat sekaisin ja juuri älylaitteiden käyttö vaikuttaa siihen, että valvotaan yöt ja nukutaan päivät. Yhteydenpitorajoitukseen niin kuin kaikkiin rajoituksiin pitää olla peruste ja tässä tapauksessa peruste löytyy arjen hallinnan sujumisesta. Korona-aikana rajoituksiin liittyviä muutoksia ei ollut.

Ruutuaikaa meil ei oikee oo rajotuksia, tietyst kouluhommat pitää hoitaa ja silloin ei rassata puhelinta. Tietyst jotain helpottaa et kuuntelee musiikkii ja saa käyttää puhelint sen verran et vaihtelee biisei ja sit tietenkii jos tarvii jotain tietoja ni siihen voi käyttää puhelinta. (T1)

Kaikki rajotustoimenpiteet perustuu lainsäädäntöö ja lainsäädäntö reagoi aika hitaasti tämmösii muutoksii ni ei sil oo mitää merkitystä (koronalla). (T2)

Sain paljon keskustelua aikaan jokaisen nuoren kanssa, kun mietittiin älylaitteiden käytön määrää, jos nuoret eivät olisikaan lastensuojelun asiakkaina. Nuorista kaksi eivät osanneet sanoa, vähenisikö vai lisääntyisikö heidän älylaitteiden käyttö kyseisessä tilanteessa. Laitoksessa on kuitenkin muitakin nuoria sekä ohjaajia aina paikalla, joiden kanssa voi viettää aikaa ja keksiä tekemistä samalla tavalla kuin kavereiden kanssa laitoksen ulkopuolella.

Must tuntuu et vähemmän, koska mä viettäisin enemmän aikaa totta kai ulkona frendien kaa mut varmaa en käyttäis aikaa yhtä järkevästi, jos mä en ois täällä, et nyt tää puhelin tää on sillee ihan niiku hyvä ajanvietto. Jos mä oisin himas ni mä en käyttäis varmaa ollenkaa puhelinta. (N2)

En käyttäis näinkää paljoo, olis enemmän tekemistä niiku jaksaa olla ilman puhelinta. (N3)

Muut nuorista olivat selkeästi sitä mieltä, että käyttö vähentyisi, koska muu elämä ei olisi niin rajoitettua, heillä olisi enemmän tekemistä ja helpompi nähdä kavereita. Kuitenkin yksi nuorista toi esille, että ajankäyttö ei olisi välttämättä niin järkevää, jos olisi vapauksia liikkua ja tehdä enemmän asioita. Nuoret ovat lastensuojelulaitoksessa kuitenkin syystä ja joillekin laitoksen tuomat rajat estävät tai ainakin vaikeuttavat tekemästä tyhmiä ja huonoja asioita.

Kaksi työntekijöistä ei usko, että älylaitteiden käyttö muuttuisi, jos nuori ei olisi lastensuojelun asiakas. Yksi on sitä mieltä, että käyttö luultavasti nousisi, koska nuorella ei välttämättä ole kavereita koko ajan saatavilla ja lähdössä tekemään yhdessä jotain, niin kuin laitoksessa. Kuitenkin käytön määrään vaikuttaa se, onko perheen sisällä rajoituksia ja miten siellä älylaitteiden käyttöä ja ruutuaikaa rajoitetaan.

Työntekijöiden kanssa keskusteltiin rajoittamisen tarpeista, hyödyistä sekä haitoista. Älylaitteiden rajoittamisen tarpeista he keskustelevat melkein päivittäin työyhteisössä. Keskustelua käydään niin yleisellä tasolla kuin jokaisen nuoren kohdalla erikseen. Välillä huoli tuodaan itse nuorelle ilmi ja annetaan hänelle itselleen mahdollisuus rajoittaa älylaitteiden käyttöä. Myös silloin, kun nuorella on yhteydenpitorajoitus päällä, rajoituksen tarvetta arvioidaan tapauskohtaisesti ja joskus rajoitus voidaan purkaa aikaisemmin. Työntekijät kokevat, että älylaitteiden käytön rajoittamisessa on vain hyötyjä, todella harvoin siitä on haittaa. Kuitenkin kumpaakin puolta aina pohditaan. Työntekijät toivat

esille, kuinka liikkumisvapaudenrajoituksesta löytyy helpommin niin sanotusti haittoja, esimerkiksi nuoret joutuvat hajoilemaan laitoksen seinien sisällä. Puhelimen pois ottamisesta työntekijät eivät näe haittoja, mutta joidenkin nuorien käytös muuttuu paljon ja parempaan suuntaan silloin kun heillä ei ole puhelinta käytettävissä. Yksi työntekijöistä myös heitti, että kaikilta ihmisiltä pitäisi ottaa älypuhelimet pysyvästi pois.

Halusin kuulla työntekijöiden kokemuksia nuorten reagoinnista yhteydenpito-rajoitukseen liittyen ja yksi työntekijä toi esille, että sitä käytetään myös neuvottelun välineenä nuorten puolelta.

Esimerkiks jos ne on hatkassa eli on luvattomasti poistuneet laitoksesta, nii sit ne voi alkaa neuvottelemaan. Yleensä ne pyrkivät neuvottelemaan siitä et jos mä tuun takas ni sit plaa plaa plaa ja siel on aina et ja ei ypr. Et laittakaa vaik kuukauden lvr mut ei ypr. (T2)

Yleensä rajoituksesta joutuu vääntämään nuorten kanssa, koska he eivät halua puhelimestaan luopua. Joidenkin nuorien kanssa joutuu käymään pidempääkin keskustelua asiasta ja toiset hyväksyvät tilanteen nopeammin. Harvoin kuitenkaan tilanne päättyy kiinnipitotilanteeseen, vaan nuoret antavat puhelimensa ohjaajille.

5.3 Maailman uhkakuvat

Nuoret eivät erityisemmin seuraile maailman tilannetta ja uhkakuvia. Heitä ei juurikaan kiinnosta ilmastokriisi tai Ukrainan sota, koska ne eivät vaikuta heidän elämäänsä juuri nyt. Tästä syystä nuoret eivät myöskään etsi tietoa näistä asioista, mutta jos esimerkiksi TikTokissa tulee vastaan videota aiheesta niin se saatetaan katsoa ja sitä kautta he saavat tietoa mitä tapahtuu.

En mä sillee erityisemmin seuraile mut jos jossain näkyy vaik TikTokissa ni sit saatan lukea tai kattoo videoo mut en mä seuraile mitenkää erityisemmin. (N4)

Sota, ilmastokriisi ja mahdolliset uudet covid-19 kaltaiset pandemiat eivät myöskään pelota tai ahdista nuoria. Perusteluina oli paljon samaa kuin kyseisten asioiden seuraamisessa eli ei kiinnosta, koska ei koske heitä.

Koska tiiätkö mä elän hetkessä, tulee mitä tulee ja niist mennää läpi. (N1)

Työntekijöiltä tuli samoja vastauksia. Ajankohtaisista uutisista sotaan, ilmasto-kriisiin ja covid-19 pandemiaan liittyen on jonkin verran laitoksessa puhuttu, mutta aiheet eivät laitoksen nuoria oikeastaan kiinnosta. Nuorien kanssa keskustelu menee enemmän muun muassa päihdepuolelle tai trans-oikeuksiin riippuen osastosta ja sen nuorista. Sodasta puhuttaessa nuorten suusta kuulee lähinnä kommentin, että Putin on hullu ja keskustelu on siinä.

Tosi vähän (keskustelua) et Ukrainan sotaa vähän täs lähinnä huudeltu vaan ku tääl on näitä Venäjän kansalaisiakin, niin he ovat siitä sitten huudellu. Heillä on siitä eriäviä mielipiteitä ja sitte joskus ihan vaa kuhan haluaa huudattaa toisia. (T3)

Työntekijöiden mukaan ajankohtaisten asioiden käsittely, oli ne sitten yllä mainittuja maailman uhkakuvia tai sitten päihde asioita tai trans-oikeuksia, tapahtuu nuorten kanssa keskustelemalla. Välillä työntekijät joutuvat selventämään nuorille, miksi asiat menevät näin eikä noin ja joskus siitä voi tulla aika pitkäkin keskustelu. Yksi työntekijä toi esille, kuinka nuoria tuntuu hämmentävän Tik-Tokin "valistusvideot", jotka tuovat nuorille ihan väärää kuvaa esimerkiksi syyseurausketjuista ja ylipäätään mitä ihmisenä oleminen on. Nuorten tuodessa näitä asioita esille, niistä keskustellaan.

Kukaan työntekijöistä ei myöskään koe, että heidän nuorensa tuntisivat mitään pelkoa tai ahdistusta liittyen Ukrainan sotaan, ilmastokriisiin ja uusiin mahdollisiin covid-19 tyyppisiin pandemioihin. Yksi työntekijä toi esille keskustelleensa monesti nuorien kanssa siitä, että he eivät haluaisi kasvattaa lapsia samanlaisessa ympäristössä, missä he ovat kasvaneet tai lapsensa päätyvän tekemään samoja asioita, mitä he ovat tehneet. Toinen toi esille, kuinka jotkut nuoret haluavat olla kasvissyöjiä, mutta sillä ei ole mitään tekemistä ilmastokriisin tai eettisten valintojen kanssa. He ovat kasvissyöjiä, koska esimerkiksi kokevat, että sateenkaarilipun alla olemiseen kuuluu tietyt käyttäytymismallit ja kasvissyönti on yksi tällainen. Nuoret eivät edes välttämättä osaa ajatella kasvissyönnin liittyvän eettisiin valintoihin.

Eipä oikeestaa [huolia ja pelkoja maailman uhkakuvista] et me mennää aika sellasel kapeakatseisella näkemyksellä, ei ne osaa ottaa sitä sillee vakavasti nuorena. (T3)

Niit huolettaa se lähinnä et mitä jos oma lapsi joutuis joskus vankilaa tai rupeis käyttää huumeita. (T1)

Vaikka yllä mainitut maailman uhkakuvat eivät herättäneet nuorissa hirveästi mitään tunteita, halusin tiedustella, kokevatko nuoret saavansa tukea ja jutteluapua laitoksen ohjaajilta, jos heitä alkaisi askarruttamaan ja mietityttämään jotkut asiat liittyen maailman uhkakuviin. Kaikki vastasivat kokevansa, että voisivat mennä puhumaan ohjaajille ja saisivat tukea. Keskusteltiin ylipäätään mieltä askarruttavista asioista, ahdistuksesta ja pelosta ja silloinkin nuoret pystyvät mennä puhumaan tarvittaessa ohjaajille, toiset helpommin kuin toiset, ihan sen mukaan, miten kokevat tarvitsevansa heidän tukea ja apua. Muita tapoja näiden asioiden käsittelyyn, mitä tuli ilmi, olivat puhuminen kaverille, musiikin kuuntelu, salilla käyminen ja ylipäätään liikkuminen, itkeminen sekä kirjoittaminen.

Kysyin työntekijöiltä heidän mielipidettään siitä, että tuoko sosiaalinen media lisäähdistusta vai tukea nuoren mieltä painaviin asioihin. Yksi heti alkuun sanoi, että se riippuu täysin nuoresta, kuinka paljon sosiaalista mediaa käyttää ja missä siellä pyörii ja osaako olla lähdekriittinen. Toinen toi esille päihde- ja rikosmaailman, josta sosiaalinen media tuo huonon kuvan; some antaa ymmärtää, että rikosmaailma ja päihteidenkäyttö on siistiä eikä ole mitään riskejä. Totuus on kuitenkin toinen. Kolmas työntekijä toi esille, että tuki ja lohtu sosiaalisesta mediasta on tietyllä tavalla ahdistuksen syy.

Ihmisistä tulee täysin ulkoapäin ohjautuvia elikkä jos jollain ihmisellä on hyvä fiilis ni se on syntynyt siitä et hän on olosuhteessa mitkä tarjoavat hänelle hyvän fiiliksen. Heti kun ne olosuhteet muuttuu semmoseks et hänelle tarjotaan huonoa fiilistä, ni hän ei mahda yhtään mitään sille et hänelle tulee huono fiilis. Elikkä tavallaan semmonen pitkäjänteinen työskentely on täysin mahdotonta, koska se edellyttää sitä että se sun tahtotila ja mindsetup tulee sun tahtotilasta eikä sielt ulkoa tarjotust olosuhteesta. Aina syy on jossain muualla kun itsessä. (T2)

Työntekijöiden kanssa käytiin läpi, kokevatko he, että heillä on tarpeeksi työkaluja uhkakuvien käsittelyyn. Yksi heistä kiteytti hyvin kaikkien kolmen työntekijän kanssa käytyä keskustelua, että se riippuu hyvin paljon nuoren kyvykkydestä vastaanottaa ja ymmärtää uusia näkökulmia kuin myös työntekijän kyvykkydestä välittää niitä. Ihmiskemiat nousevat tässä paljon esiin. Saman asian voi esittää kaksi eri työntekijää ja toisen kanssa nuori ei pysty vastaanottamaan uusia näkökulmia, mutta toisen työntekijän kanssa pystyy.

5.4 Huumori ja pandemia ilman puhelinta

Meemeistä nuorten kanssa keskusteltaessa tuli hyvin nopeasti ilmi se, että nykyään lähetetään meemivideoita TikTokista enemmän kuin perinteisiä meemikuvia. Meemejä lähetellään kavereiden kesken ja pääosin ne ovat humoristisia ja omia juttuja ja huumoria sisältäviä. Humoristiset meemit eivät kuitenkaan enää sisällä maailman uhkakuviin liittyviä asioita, vaikka sosiaalisessa mediassa niitä vastaan tuleekin. Koronapandemian aikana nuoret lähettelivät muutamia pandemiaan liittyviä humoristisia meemejä. Viidestä nuoresta yksi sanoi, ettei lähettele meemejä kavereiden kesken.

Työntekijöiden kanssa keskusteltiin enemmänkin mustasta huumorista. Huumorista puhuessa tuli selkeästi erilaisia vastauksia, riippuen kummalla osastolla työntekijä pääsääntöisesti on. Yhden työntekijän mielestä mustaa huumoria liikkuu paljonkin nuorten keskuudessa ja yksi esimerkki on, kuinka nuoret kuvaavat tappeluita ja laittavat someen, kun toinen saa turpaan. Kuvaaja nauruskelee vieressä, eikä hän itse ole osallinen videon tapahtumiin. Toinen työntekijä toi esiin, kuinka heidän osastollaan on haasteellisempia nuoria, joille käsitys huumori ei välttämättä sano mitään. Kolmas mietti, että kai mustaa huumorista nuorten keskuudessa liikkuu, mutta se menee todella helposti yli, eikä nuoret oikein ymmärrä, että siinä vaiheessa juttu ei enää olekaan hauska.

Huumori itsessään vaatii tiettyä sivistystasoa siitä et miten asioiden pitäisi mennä. Ja sitte miks ne tekee hauskaksi, on se, että tästä normaalisti kaavasta poiketaan jollain tavalla. Et jos ei oo ymmärrystä siitä miten asioiden pitäisi olla, ni sit se vitsi on sitä tasoo, et ime munaa. Teeppä sitte jostain poliittisesta ilmiöstä meemi joka kolahtaa, ei kolaha. (T2)

Keskusteltiin nuorten kanssa puhelimen käytöstä koronapandemian aikana ja nimenomaan niin päin, ettei nuorilla olisikaan ollut puhelinta seuranaan kyseisenä aikana. Nuoret eivät kokeneet, että ilman puhelinta olisivat hirveästi jääneet mistään paitsi. Lastensuojelulaitoksessa kuitenkin toimintaa oli normaalisti, joten siellä oli seuraava koko ajan tarjolla. Ainut asia mikä nousi keskusteluissa selkeästi esille, oli tiedonsaanti ylipäättään koronaan liittyen. Nuorilla oli koko ajan mahdollisuus lukea ja saada uutta tietoa koronasta, sen leviämisestä, oireista sekä rajoitustoimista ja kaikkien näiden muutoksista. Yhteydenpito perheeseen ja ystäviin nousi keskusteluissa myös esille. Ilman puhelinta

olisi ollut hankalampaa tiedustella, onko läheiset kunnossa sekä onko kukaan heistä saanut tartuntaa ja miten he voivat.

Ehkä jotenkii joo mut samaa aikaa en [päjäjänyt ilman puhelinta]. Nyt sai hyvin tietoo koronasta et ehkä sillei joo mut ei se ehkä muuten. (N4)

Koronaan liittyen oisin jääny paljon paitsi tiedosta [ilman puhelinta] et kellä on vaikka ollu korona tai kenellä on korona. Ja yhteydenpito yli-päättään muihin. (N2)

No en oikeestaa [jäänyt paitsi mistään ilman puhelinta] ku kumminki ihmisii ollu ympäril tääl. (N1)

Nuorten oli hankalaa miettiä, millaista elämää he olisivat eläneet pandemia aikana ilman puhelinta. Tylyisyys nousi esille monen suusta ja yksi nuorista mainitsi, että olisi aivan varmasti masentunut. Yhden nuoren mielestä hänen elämänsä ei olisi nykyiseen verrattuna paljoa muuttunut vaikkei hänellä olisi ollut puhelinta. Hän olisi viettänyt enemmän aikaa muiden laitoksen nuorien ja ohjaajien kanssa. Yksi nuorista ei ollut lastensuojelun asiakas pahimpaan korona-aikaan, eikä hän silloin pahemmin viettänyt aikaa puhelimellaan, vaan hän oli perheensä seurassa sekä hoiti heidän eläimiään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Nuorten vastauksista älylaitteiden käyttöön liittyen ei tullut esiin mitään uutta. Nuoret käyttävät puhelintaan yhteydenpitoon ja ajanviettona, ruutuaika on suhteellisen suuri ja sovelluksista TikTok sekä Snapchat nousivat erityisesti esille. Samat sovellukset ovat Ebrandin (2022) tutkimustuloksissa korkealla (Ebrand 2022).

Suurin yllätys oli se, ettei nuoria ainakaan kyseisessä lastensuojelulaitoksessa kiinnostusta ja huoleta maailman uhkakuvat. Työntekijöiden vastaukset tukivat tätä, varsinkin kun he nostivat esille niitä asioita, mitkä nuoria ennemminkin mietityttävät. Nuoret saattavat kyllä lukea, jos eteen tulee joku uutinen tai videopätkä maailman uhkakuviin liittyen, mutta tietoa ei lähdetä etsimään. Osa nuorista on kuitenkin tyytyväinen, että esimerkiksi korona-aikana oli älypuhelimet ja sai tietää läheisten tilanteesta, oliko heillä tartuntaa vai ei ja miten he voivat. Kuten Nuoret, isot uutisaiheet ja luottamus – tutkimuksessa selvisi,

nuoret ovat alkaneet välttelemään negatiivisiin asioihin liittyviä uutisia (Rompainen 2023). Onko mahdollisesti korona-ajan uutisointia seurattu niin paljon, että uusien kriisien uutisointi ei enää kiinnosta sen paljouden takia?

Työntekijät toivat esille muutamia asioita, jotka nuoria mietityttävät ja nämä asiat ovat sellaisia, mitkä koskettavat heitä ja heidän elämäänsä. Tämä siis tukee sitä, että jos jokin asia ei koske suoraan heitä, ei se kiinnosta. Mielenkiintoinen näkökulma oli se, että nuori saattaa olla kasvissyöjä, mutta syy kasvissyönnille ei ole sen eettisyys, vaan se, että tiettyyn käyttäytymiskulttuuriin kuuluu kasvissyönti. Selkeästi mennään enemmän massan mukana ja seurataan mitä muut tekevät eikä mietitä valintojen eettisyyttä tai seurauksia.

Tämän opinnäytetyön nuoret selvästi elävät päivä kerrallaan, eivätkä murehdi sellaisia asioita, mitkä eivät heihin tai heidän mielenkiintonsa kohteisiin suoraan kohdistu. Osalla nuorista omat mielenterveydelliset ongelmat ja haasteet voivat olla osasyynä päivän kerrallaan elämiseen. Omat haasteet ovat niin suuret, että on todella vaikea miettiä elämäänsä pidemmälle, varsinkin jos on arjen hallinnan kanssa ongelmia. Syy-seuraussuhde on myös monella nuorella sellainen käsite, mitä ei ymmärretä ja tämä voi myös vaikuttaa siihen, että ei kiinnosta, koska ei koske heitä.

Medialukutaito ja sen puute nousivat työntekijöiden kesken esille. Nuoret viettävät paljon aikaa sosiaalisessa mediassa ja ottavat sieltä vaikutteita. Usein nuorilta puuttuu se ajatus, että onko asia nyt ihan näin vai voiko sitä olla vääritetty. Näin ollen nuoret saavat väärien vaikutteita ja tietoja asioista ja työntekijät joutuvat oikaisemaan asioita nuorille, välillä ihan rautalangasta vääntäen. Nuorten on välillä vaikea uskoa, että se mikä on netissä, ei välttämättä ole koko totuus. Haastatteluista jäi mieleen nuorten positiivinen ajatusmaailma älylaitteita kohtaan, tämä voi kuvastaa tai antaa viitteitä medialukutaidottomuudesta joidenkin kohdalla.

Nuorten kohdalla yksi esiin noussut positiivinen asia älypuhelimien liittyen on yhteydenpito. Nuoret ovat poissa vanhempiensa luota ja monella kaveritkin ovat jääneet kotikaupunkiin. Älypuhelimien avulla läheisiin voi olla yhteydessä niin viestien ja puheluiden välityksellä kuin videopuheluilla, joita nuoret kave-

reiden kesken paljon soittelevat. Sosiaalisen median kautta nuoret voivat tutustua uusiin ihmisiin, joilla on mahdollisesti samoja kiinnostuksen kohteita, yhteydenpito ja saman kiinnostuksen kohteen omaavat ystävyys-suhteet ovat positiivisia asioita myös työntekijöiden mielestä.

Työntekijät näkevät nuortensa älylaitteiden käytössä enemmän negatiivisia asioita, mitä nuoret itse. Tässä varmasti vaikuttaa kasvatuksellinen näkökulma, esimerkiksi nuoren mielestä on hyvä asia, että puhelimen avulla voi hankkia hatkakyydin laitoksen lähistölle ja työntekijän mielestä tämä on todella huono asia. Työntekijöiden mielestä nuoret uppoutuvat liikaa älylaitteiden maailmaan ja välillä nuoria on todella vaikea saada pois huoneistaan ja yhteiseen tekemiseen, varsinkin jos siellä on tietokone tai pelikone. Myös negatiivisten asioiden ihannoiti sosiaalisessa mediassa, esimerkiksi rikollisuus ja päihteet, nuorten itsenäistymisen ja vuorovaikutussuhteiden heikkous sekä tiedonetsinnän vaikeus koetaan huonoina asioina, mitä älylaitteet ovat tuoneet mukanaan.

Haastatteluissa ei suoraan keskusteltu resilienssistä, mutta työntekijöiden kanssa keskusteltaessa asiaa sivuttiin monta kertaa. Osalla lastensuojelulaitoksen nuorilla on niin paljon tapahtunut jo lapsuudessa, että heidän resilienssinsä on olematon tai ainakin hyvin vähäinen. Tällöin ei ole välttämättä edes kykeneväinen vastaanottamaan kaikkea maailman uhkakuviin liittyvää uutisointia. Ehkä myös tiedostamattaan välttelee kaikkea mieltä horjuttavaa tietoa, varsinkin jos ne ei suoranaisesti vaikuta hänen elämäänsä. Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa käsiteltiin resilienssiä ja tuloksissa oli yllättävän vähän vastauksia liittyen korona-ajan vastoinkäymisiin. Vastoinkäymiset liittyivät pääasiassa rajoituksiin ja etäopiskeluun sopeutumiseen. Nuorisobarometrin mukaan kolme eniten mainittua nuorten nimeämää vaikeaa tilannetta on läheisen menetys tai huoli, koulu/opiskelu sekä mielenterveys. (Kivijärvi & Myllyniemi 2023.)

Lain puolelta tulevat, älylaitteisiin kohdistuvat rajoitukset poikivat keskustelua niin haastatteluissa, kuin muutenkin työntekijöiden kesken. Uuden lain myötä työntekijöiden mahdollisuus vaikuttaa nuoren älylaitteen käyttöön tai ruutuai-kaan on hyvin pieni. Jos nuori on kotona, hänen vanhempansa voivat rajata käyttöä paljon helpommin, esimerkiksi ottamalla puhelimen pois nuorelta tai

asettamalla selkeät ajat älylaitteiden käyttöön ja sitä kautta säädellä ruutuai-
kaa. Lastensuojelulaitoksessa kaikki rajaukset pitää olla perusteltuja ja kirjalli-
sena, ja rajauksen tarpeesta pitää keskustella nuoren sosiaalityöntekijän
kanssa. Lastensuojelu on kuitenkin lain puolelta hyvin rajoitettu ja työnteki-
jöidenkin mielestä on outoa, että älylaitteiden käytön rajaamiseen on enem-
män valtaa kotioloissa, kuin laitoksessa ja tähän toivotaan työntekijöiden puo-
lelta muutosta. Perusajatus laissa puhelimen käyttöön on, että jos puhelimen
käytöstä ei koidu haittaa nuorelle, ei työntekijöillä ole perustetta puuttua käyt-
töön (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c).

Viiden nuoren ja kolmen työntekijän vastauksilla saa vain vähän kuvaa siitä,
miten paljon nuorten elämä pyörii älylaitteiden parissa, mitä he siellä tekevät
ja miten työntekijät kokevat nämä asiat. Tietoa ei voi kuitenkaan kuvata luotet-
tavaksi, sillä otanta on niin pieni ja kyseessä on vain yksi lastensuojelulaitok-
sen yksikkö. Haastattelemani nuoret eivät kokeneet opinnäytetyöhöni nosta-
mien maailman uhkakuvien koskevan pahemmin heitä, eivätkä ne pelottaneet
tai ahdistaneet heitä. Työntekijät sanoivatkin, että varmasti syvällisempiä vas-
tauksia aiheeseen saisin normaaleissa kotioloissa asuvilta nuorilta, joilla ei ole
niin paljoa mielenterveydellisiä ongelmia.

Toinen asia minkä luotettavuus nousee ilmi, on se, että kuinka rehellisen vas-
tauksen nuoret ovat antaneet, kun heille tuntematon henkilö tulee haastattele-
maan heitä ja puhuu esimerkiksi nettikiusaamisesta. Kiusaaminen on monelle
muutenkin arka aihe, josta ei uskalleta tai haluta puhua edes tuttujen ja turval-
listen henkilöiden kanssa. On siis luonnollista, että nuori kieltäisi asian tunte-
mattoman henkilön seurassa. Tähän opinnäytetyöhön haastatellut nuoret eivät
omien sanojen mukaan ole kokeneet nettikiusaamista, toivon asian todella
olevan niin, mutta asiasta ei voi olla täysin varma.

LÄHTEET

- Anttila, V.-J. 2022. Koronavirus (SARS-CoV-2, COVID-19). Lääkärikirja Duodecim. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.8.2022. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257> [viitattu 11.10.2022].
- Digimonit, M. 2019. Digitaalinen teknologia – määrittelyn vaikeus. Blogi. Päivitetty 9.10.2019. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/orwe2019lp/2019/10/09/digitaalinen-teknologia-maarittelyn-vaikeus/> [viitattu 11.10.2022].
- Ebrand. 2022. Some ja nuoret -katsaus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ebrand.fi/some-ja-nuoret/> [viitattu 22.8.2022].
- Euroopan unioni. 2021. Nuoret vaativat ilmastotoimia kautta Euroopan. WWW-dokumentti. Päivitetty 28.9.2021. Saatavissa: https://youth.europa.eu/get-involved/sustainable-development/calling-climate-action-throughout-europe_fi [viitattu 11.10.2022].
- Hintikka, K. A. 2008. Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media> [viitattu 11.10.2022].
- Huotilainen, M. 2021. Miten lasten ja nuorten älylaitteiden käyttöä pitäisi lähestyä? *Aikakauskirja Duodecim* 3, 225–226. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo16049> [viitattu 22.8.2022].
- Huotilainen, M. & Moisala, M. 2018. Keskittymiskyvyn elvytysopas. Jyväskylä: Tuuma-kustannus.
- Jämsén, E. 2021. Korona-ajan lapsia uhkaa vakava yliannostus ruutuaikaa – tietokirjailija Harto Pönkä listaa tiukat ohjeet perheille. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 20.1.2021. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11736509> [viitattu 22.8.2022].
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. s.a. Etnografia. Teoksessa Vuori, J (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> [viitattu 22.8.2022].
- Kielitoimiston sanakirja: älylaite. 2021. Kotimaisten kielten keskus. WWW-dokumentti. Päivitetty 11.11.2021. Saatavissa: <https://www.kielitoimiston-sanakirja.fi/#/> [viitattu 11.10.2022].
- Kiili, J. & Moilanen, J. 2021. Lapset kansainvälisissä lastensuojelututkimuksissa – tutkimuseettinen näkökulma. Teoksessa Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura 163, 35–57. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lasten_ja_nuorten_tutkimuksen_etiikka_ii_web.pdf [viitattu 6.2.2023].
- Kivijärvi, A. & Myllyniemi, S. 2023. Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2489-947X (verkkopublication), nro 71.

Valtion nuorisoneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuo-rista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf> [viitattu 1.4.2023].

Kohvakka, R. & Saarenmaa, K. 2021. Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan. Tieto & Trendit. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.1.2021. Saatavissa: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan/> [viitattu 6.3.2023].

Koirikivi, P. & Benjamin, S. 2020. Mitä resilienssi on? Helsingin yliopisto. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.3.2020. Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/verkostot/resilienssi-ja-vakivaltaistuneet-asenteet-opetustoit-messa/ajankohtaista/mita-resilienssi-on> [viitattu 13.1.2023].

Kojo, K. 2022. Mitä kuuluu nuorille? – Tieto- ja ratkaisupaketti nuorten hyvinvoinnin tilasta. Allianssi. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://allianssi.kuvat.fi/kuvat/Julkaisut/Mit%C3%A4+kuuluu+nuorille+%E2%80%93+tieto-+ja+ratkaisupaketti+nuorten+hyvinvoinnin+tilasta.pdf> [viitattu 13.1.2023].

Kokko, S., Martin, L., Villberg, J., Ng, K. & Mehtälä, A. 2019. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, ruutu-aika ja sosiaalinen media sekä liikkumisen seurantalaitteet ja -sovellukset. Teoksessa Kokko, S. & Martin, L. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 15–25.

Kosola, S. & Ruokonieniemi, P. 2019. Lapset, nuoret ja älylaitteet: siirrytään ongelmista ratkaisuihin. Kaleva. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.12.2019. Saatavissa: <https://www.kaleva.fi/lapset-nuoret-ja-alylaitteet-siirrytaan-ongelmista/1666059> [viitattu 6.3.2023].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Spoken. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.12.2018. Saatavissa: <https://spoken.fi/sisallanalyysi/> [viitattu 22.8.2022].

Loula, P. 2023. Vastaanotolle saapuu täysin lukossa olevia nuoria: Psykologi kertoo mitä älylaitteet voivat pahimmillaan tehdä. *Helsingin Sanomat*. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.3.2023. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009435255.html> [viitattu 14.3.2023].

Luostarinen, A-M. & Sivonen, E. 2019. Älylaitteiden vaikutukset perheen vuorovaikutukseen. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Kandidaatin tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201910284115> [viitattu 17.10.2022].

Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L. & Himberg, T. 2021. Menetelmäpolkuja humanisteille. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. Päivitetty 28.10.2021. Saatavissa: <http://www.jyu.fi/mehu> [viitattu 22.8.2022].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2021a. 12–15-vuotias ja median käyttö. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.5.2021. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotias-ja-median-kaytto/> [viitattu 10.10.2022].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2021b. Sopiva ruutu-aika. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.3.2021. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digiajassa/sopiva-ruutu-aika/> [viitattu 14.10.2022].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2022. Miten puhua lapsen ja nuoren kanssa sodasta? WWW-dokumentti. Päivitetty 17.3.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/miten-puhua-lapsen-ja-nuoren-kanssa-sodasta/> [viitattu 12.10.2022].

Mieli. 2022. Resilienssi auttaa selviytymään. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.12.2022. Saatavissa: <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/mita-mielen-terveys-on/resilienssi-auttaa-selviytymaan/> [viitattu 13.1.2023].

Moisala, M. & Lonka, K. 2019. Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – Taiten tasapainoon. 1. painos. Helsinki: Duodecim, 8–21.

Myllymäki, E. 2020. Media linkki kodeista ulospäin korona-aikana – mahdollisuuksia ja uhkia? Pelituki. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.5.2020. Saatavissa: <https://pelituki.fi/2020/05/06/media-linkki-kodeista-ulospain-korona-aikana-mahdollisuuksia-ja-uhkia/> [viitattu 22.8.2022].

Mysafety 2021. Tutkimus: Nettikiusaaminen on lisääntynyt hälyttävästi 10–17-vuotiaiden ikäryhmässä. WWW-dokumentti. Päivitetty 3.8.2021. Saatavissa: <https://www.mysafety.fi/pressrum/tutkimus-nettikiusaaminen-lisaantynyt-halyttavasti-10%E2%80%9317-vuotiaiden-ikaryhmassa> [viitattu 14.3.2023].

Männikkö, N. & Korkeila, J. 2019. Älylaitteet ja riippuvuus: Mikä on ongelmallinen käyttö ja kuinka sitä voi ennaltaehkäistä? Teoksessa Kosola, S., Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – Taiten tasapainoon. 1. painos. Helsinki: Duodecim, 65–78.

Opetushallitus. 2022. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sosiaalisen median kautta tulevan sisällön käsittely. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/venajan-hyokkays-ukrainaan-ja-sosiaalisen-median-kautta-tulevan-sisallon> [viitattu 12.10.2022].

Pakkala, E. 2022. "Maailma ei ole enää hyvä paikka asua" – sota ja pandemia mullistivat maailmankuvamme, ja eniten se näkyy nuorissa naisissa. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.8.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-12561076> [viitattu 12.10.2022].

Partio, L. & Iivonen, E. 2020. Nuorilla on halu vaikuttaa ilmastoon – kuuntelevatko aikuiset heitä? Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 20.11.2020. Saatavissa: <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/nuorilla-on-halu-vaikuttaa-ilmastoon-kuuntelevatko-aikuiset-heita/> [viitattu 11.10.2022].

Pohjainen, S. 2022. Näiden nuorten koko aikuisikä on ollut yhtä kriisiä – siksi he tarvitsevat henkistä kriisikestävyyttä ja se pitää koko yhteiskuntaa koossa. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 15.11.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20004224> [viitattu 14.3.2023].

Pukkala, T. 2021. Resilienssi. Metsätrens. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.1.2021. Saatavissa: <https://metsatrans.com/artikkeli/1266/resilienssi> [viitattu 13.1.2023].

Punainen Risti. 2021. Ilmastonmuutos. WWW-dokumentti. Päivitetty 19.11.2021. Saatavissa: <https://www.punainenristi.fi/tyomme/kansainvalinen-apu/ilmastonmuutos/> [viitattu 12.10.2022].

Romppainen, H. 2023. Nuoret kaipaavat kriisiuutisoinnin keskelle toivoa. Medialiitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.1.2023. Saatavissa: <https://www.medialiitto.fi/agendalla/nuoret-kaipaavat-kriisiuutisoinnin-keskelle-toivoa/> [viitattu 1.4.2023].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. 1.2 Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html [viitattu 22.8.2022].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. 6.3.2 Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html [viitattu 22.8.2022].

Saarikivi, K. & Martikainen, S. 2019. Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. Teoksessa Kosola, S., Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – Taiten tasapainoon. 1. painos. Helsinki: Duodecim, 22–42. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.jyu.fi/sport/vln_liitu-ra-portti_web_28012019-1.pdf [viitattu 14.10.2022].

Salasuo, M., Tarvainen, K. & Myllyniemi, S. 2021. Teoksessa Salasuo, M. (toim.) Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, 59–64. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf> [viitattu 6.3.2023].

Sieppi, J. 2015. Älypuhelinta selaillessa uni ei maita – Sininen valo huijaa aivoja. YLE. WWW-dokumentti. Päivitetty 14.7.2015. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-8151300> [viitattu 15.3.2023].

Suomessa poikkeusolot, valmiuslaki voimaan, koulut kiinni – katso lähetys hallituksen tiedotustilaisuudesta. 2020. *Turun Sanomat*. WWW-dokumentti. Päivitetty 16.3.2022. Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/4895520> [viitattu 11.10.2022].

Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2022a. Lastensuojelulaitokset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset> [viitattu 14.10.2022].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022b. Mitä on lastensuojelu? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu> [viitattu 10.10.2022].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022c. Yhteydenpidon rajoittaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa/yhteydenpidon-rajoittaminen> [viitattu 10.10.2022].

Turja, T. 2020. Huolisurffailu ja huonojen uutisten imu. Blogi. Päivitetty 30.9.2020. Saatavissa: <https://blogs.tuni.fi/some/teema1/huolisurffailu-ja-huonojen-uutisten-imu/> [viitattu 14.3.2023].

Ulkoministeriö. 2023. Suomen Nato-jäsenyys. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://um.fi/suomen-nato-jasenyys> [viitattu 7.5.2023].

Valmiuslain käyttöönottoaminen korona-aikana. 2020. Eduskunta. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.5.2022. Saatavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/valmiuslain-kayttoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx [viitattu 17.10.2022].

Valtioneuvosto. 2022. Venäjän hyökkäys Ukrainaan. WWW-dokumentti. Päivitetty 6.10.2022. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/ukraina> [viitattu 12.10.2022].

Teemahaastattelurunko nuoret

NUORET

Teema 1: Some/älylaitteet

1. Mitä hyviä asioita yhdistät älylaitteen käyttöösi?
2. Entä mitä huonoja asioita? (älypuhelin, tietokone, pelikonsolit yms.)
3. Miksi ja mihin käytät älylaitteita? (yhteydenpito, ajankäyttö, opiskelu, tiedonhankinta...)
4. Mitkä sovellukset ja älylaitteet on päivittäisessä käytössä?
5. Onko jotain sovelluksia, joita aloit käyttämään pahimpana korona-aikana (kevät 2020), jotka ovat edelleen päivittäisessä käytössä?
6. Minkälaisia uhkakuvia näet älylaitteiden käytöllä? (kiusaamiset, riippuvuudet...)
7. Väitetään, että älylaitteiden käyttö ja sosiaalinen media aiheuttavat nuorille liikaa ulos sulkemisen kokemuksia ja yksinäisyyttä. Mitä mieltä olet tästä väitteestä?

Teema 2: Rajoitukset

8. Kuinka paljon käytät päivittäin älylaitteita?
9. Miten älylaitteiden käyttöä on yleisesti rajattu tässä yksikössä? (henkilökohtaiset rajoitukset – mitä teet ilman älylaitteita?)
10. Muuttuivatko rajoitukset, kun pahin korona-aika oli päällä? (muutosta ennen koronaa ja nykytilanteen välillä? Etäopiskelu?)
11. Kuka rajoittaa älylaitteiden käyttöä? (erilaisten sivustojen tms. rajoituksia?)
12. Jos et asuisi lastensuojelulaitoksessa, luuletko, että käyttäisit älylaitetta nykyistä enemmän vai vähemmän?

Teema 3: Maailman uhkakuvat

13. Kuinka paljon seuraat maailman tilannetta uutisten yms. avulla?
14. Ahdistaako nykyinen maailmantilanne sinua? (korona, ilmastonmuutos, Ukrainan sota...)
15. Pelottaako nykyinen maailmantilanne sinua?
16. Saatko tukea mieltä askarruttaviin asioihin maailman tilanteesta?

17. Minkälaisia tapoja sinulla itselläsi on näiden asioiden käsittelyyn? (asioista puhuminen, musiikin kuuntelu, ulos kävelyille...?)

Teema 4: Meemit ja muuta

18. Välitätkö meemejä, jos kyllä, minkälaisia? (koronaa, sotaa, ilmastonmuutosta tms. käsitteleviä?)
19. Jos sinulla ei olisi ollut puhelinta esim. pahimpaan korona-aikaan, olisitko jäänyt jostain paitsi?
20. Minkälaista elämää olisit tuolloin elänyt?
21. Vapaa sana, onko vielä jotain, mitä haluat kertoa?

Teemahaastattelurunko työntekijät

TYÖNTEKIJÄT

Teema 1: Yleiset rajoitukset älylaitteiden käytöstä

1. Minkälaiset rajoitukset ennen koronaa?
2. Korona-ajalle tulleet muutokset?
3. Rajoitukset nyt? (jäikö joitain hyväksi todettuja keinoja korona-ajalta tms.)
4. Kuinka paljon henkilökunnan sisällä keskustellaan rajoittamisen tarpeista? (Etäkoulu, vapaa-aika yms.)
5. Entä rajoittamisen hyödyistä ja haitoista?
6. Minkälaista palautetta ja tunteita rajoitukset herättävät nuorissa?

Teema 2: Maailman uhkakuvat

7. Kuinka paljon teillä käsitellään nuorten kanssa ajankohtaisista uutisista maailman uhkakuvista? (korona, sota, ilmastonmuutos...)
8. Miten näitä asioita käsitellään?
9. Minkälaisia huolia ja pelkoja nuorilla on näistä asioista?
10. Tuoko sosiaalinen media näihin asioihin lisäähdistusta vai kenties tukea ja lohtua?
11. Onko teillä tarpeeksi työvälineitä näiden uhkakuvien käsittelyyn?

Teema 3: Älylaitteiden käyttö

12. Tiedättekö, kulkeeko nuorten keskuudessa mustaa huumoria maailman uhkakuvista esim. meemien avulla?
13. Minkälaisia uhkakuvia näet nuorten älylaitteiden käytöstä?
14. Mitä positiivista näet nuorten älylaitteiden käytöstä?
15. Jos nuori ei olisi lastensuojeluyksikön asukas, luuletko, että hänen älylaitteen käyttönsä olisi erilaista?
16. Väitetään, että älylaitteiden käyttö ja sosiaalinen media aiheuttavat nuorille liikaa ulos sulkemisen kokemuksia ja yksinäisyyttä. Mitä mieltä olet tästä väitteestä?
17. Vapaa sana, onko vielä jotain, mitä haluat kertoa?